

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Julen 1933.

5

Jul Balstrup Døjskole.

Aarskrift og Julehilsen.

Statens pædagogiske Studiesamling
København

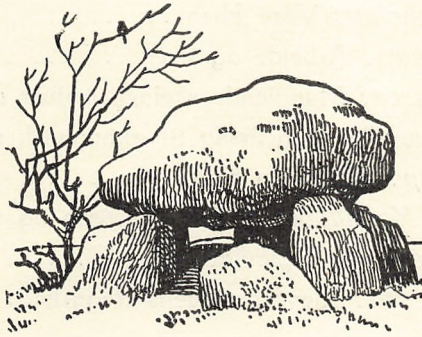
Glædelig nyt!
Dorte og Agnes Prieman

Aarsskrift

for

Galtrup Højskole

1933

Udgivet af
Elevforeningen.

Indholdsfortegnelse.

	Side
<i>Jakob Lykke</i> : Paa Kirkegaarden	3
<i>Sv. Krøigaard</i> : Alt hvad som Fuglevinger fik	4
<i>Agnus Sørensen</i> : Årets regnskab	8
<i>Jakob Lykke</i> : I Brydningstimen	22
<i>Kr. Fuglsang</i> : Nogle Tidsbetragtninger	24
<i>Ths. Thomsen</i> : Frihed og bundethed	27
<i>Joh. P. Hovmøller</i> : Vore Hjem	33
<i>Niels A. Olesen</i> : Arbejde og Fred	36
<i>Agnus Sørensen</i> : Manglende skelnen mellem sande og usande værdier som årsag til økonomisk nød	39
<i>Eline Begtrup</i> : Bladet og Skaftet	48
<i>En gammel Morsingbo</i> : Tiderne, Krisen og vi andre	50
<i>Andr. Sørensen</i> : Fra Elevforeningen	61
<i>Jens Stensgaard</i> : Elevforeningens Regnskab	62
Medlemslisten	63

Paa Kirkegaarden.

*Hvor er de dog mange, de Mænd og de Kvinder,
som fordum jeg mødte i Hjem og paa Sti,
hvis stenhugne Navne ved Kirken jeg finder,
mens nu jeg i Skumringen vandrer forbi!*

*De kendte og kære! Ak, ja! De er borte,
forstummet paa Jord deres Tale og Sang!
Og Skyggerne bliver saa lange og sorte.
Selv sænkes jeg ogsaa i Jorden en Gang.*

*Thi leve og virke og græde og glædes
og sygne og dø, — det er Jordlivets Kaar.
O, maatte før Vintren mit Hjerte beredes
til atter at slaa — i den evige Vaar!*

*Mit Hjerte og deres, dem alle, der døde,
de mange, jeg kendte, dem, aldrig jeg saa!
Vor Herre! Du give os: glade at møde
dig selv og hverandre — med Engledragt paa!*

Dec. 1933.

Jakob Lykke.

Alt hvad som Fuglevinger fik.

Jeg vil gerne skrive lidt om denne Salme, ikke fordi jeg har særligt Kendskab til den, hvorledes den er blevet til o. lign., men lidt om, hvad den siger til mig. Ser man efter i Sangværker staar den som Nr. 1 i III. Del »Kirke-aaret i Salmesang« med Overskriften »Lovsang«, og dér angives den som trykt første Gang i »Dansk Kirketidende« i 1851. Der er nogen Uenighed om, hvor man skal anbringe den i en Salmebog. »Statssalmebogen«, som Oscar Geismar kalder den, stiller den under Rubrikken »Aandelige Sange«, Ansgarskirkens Salmebog derimod giver den Plads som Nr. 2 mellem »Guds Menighed syng« og »Den signede Dag«, og naar Grundtvig kalder den for »Lovsang«, er der ingen Tvivl om, at han mener, dens Plads er mellem Salmerne.

Egentlig kan man vist ikke sige, at Grundtvig var et Friluftsmenneske, han var i hvert Fald et udpræget Studerekammermenneske, alligevel er der maaske ingen dansk Salmedigter, hvis Salmer er saa fyldt med den danske Natur som Grundtvig. Det er unødvendigt at nævne Exemp-ler. Det er naturligvis den sjællandske Natur, Bøgesko-vene, som vi møder overalt, og det som er knyttet til Bø-geskovene, Fuglesangen, og blandt Fuglene faar naturlig-vis Nattergalen Prisen.

Jeg gik mig ud en Sommerdag at høre
Fuglesang, som Hjertet kunde røre,
i de dybe Dale mellem Nattergale
og de andre Fugle smaa som tale.

Fuglesangen har han altid haft et aabent Øre for, og det var ikke blot Nattergalene. — Jeg husker som Dreng, at Mor kom hjem og sagde: Hvor Jens Jensens Søren (ja, saadan hed han altsaa ikke) — men hvor er han dog en Støder. Vi var ude i Haven, og der var den dejligste Fugle-sang, og det siger jeg saa til Søren. — »Aa«, siger han saa, »Ded æ et anned end Graaspo'r« (Graaspurve). Saa-ledes sagde Grundtvig ikke, da han harmdirrende kom ned fra Biskop Mynster, som havde nægtet ham at konfirmere sine Børn, og kom ind i Kongens Have, hvor Spurvene kvidrede løs, nej, da sagde de ham noget.

Hvad kvidrer I om I Spurve graa
 saa sent i Kongens Have,
 vil I for min Vaande Bod mig spaa
 en Skat i Nytaarsgave,
 en Svalerede, et Spurveskjul,
 hvor Unger mine kan lege Jul
 og fjedres til at flyve.

Og han fortsætter saa siden:

Mig sidder en lille Fugl i Barm,
 som kvidrer om det samme...

Og saa synger han om det Haab, han har, Frihed i Menigheden, det Haab, som for hans eget Vedkommende opfyldtes kort efter, da han blev Præst i Vartov.

Grundtvig har haft et aabent Øre for Fuglenes Sang, han følte sig i Slægt med dem, de var fælles om een Ting: at prise Skaberen.

Saa tænker han paa, hvordan de virkelig lever, drager Aande gennem deres Sang. Gud sørger jo for Fuglene under Himlen, han, Skaberen, har indrettet det saaledes, at de kan faa Føden, og hvad de trænger til, og derfor lovsynger de Gud. Der er en ejendommelig Modsætning, naar man læser Søren Kierkegaards vidunderlig smukke »gudelige Tale« om »Liljen paa Marken og Fuglen under Himlen«, hvor han i Bønnen beder om, at vi og Fuglen maa lære T a v s h e d, Lydighed, Glæde, og saa hvad Fuglen lærer Grundtvig — at prise Gud.

Han siger til sin Sjæl: Du kan prise Gud, langt højere end Fuglen kan svinge sig, kan du naa i Tanken og i Ordet, og er det ikke sandt, at paa Sangens vingede Ord kan du naa op over Stjernerne.

Du kan prise Gud, du har Tanken, Ordet og Sangen. — Jo, vil een sige, men jeg kan nu ikke synge, jeg har ikke en Tone i Livet. — Jeg ved forresten ikke om Grundtvig kunde synge — det var vist ikke særlig godt; han var afgjort, hvad man kalder umusikalsk. — Om det var saa galt som afdøde Overlærer Pedersen paa Herlufsholm, ved jeg ikke, denne udtalte sig paa følgende Maade om Klaverspil: »Een Tone ad Gangen, det kan gaa, men flere — puh«, og var det ikke Biskop Peder Madsen, som kaldte Musik »en behagelig Støj«? — Men Grundtvig, som var umusikalsk, og som saa vidt jeg ved ikke havde særlig megen Sangstemme, siger nu alligevel, at han i Tanken og Ordet har faaet Vinger og i Sangen har faaet Røst til at prise Gud. — Og saa er Sandheden den, at — skal vi sige 60—70 pCt. — af dem, som siger, de ikke kan synge,

de kan godt, de har blot ikke faaet Stemmen dyrket rigtig op, — maaske fordi en eller anden velvillig Sjæl har fortalt dem, at de sang falsk. —

Fuglene takker Skaberen, som raader Bod paa Støvets Ve og Vaande — men Menneskets Lovsang har dybere Væld, det som er den dybere Forskel mellem Mennesket og den øvrige Skabning.

Hvad er vel og paa Jorderig,
som sammenlignes kan med dig
i Trangen til Guds Naade?
Og det var dig den ledte om,
da med vor Herre hid den kom
paa underligste Maade.

At Mennesket trænger til Guds Naade, og at Guds Naade i Jesus Kristus vor Herre ledte om os, ja det er Evangeliet. Nu er det ikke Natur, Stemning eller Poesi, det drejer sig om, det er Frelse. Havde dette Vers ikke staaet der, da havde det været rigtigt at anbringe Sangen under Rubrikken »Aandelige Sange«, men idet det hele samler sig om Evangeliet: »Mennesket, som trænger til Guds Naade, fordi det er i Syndens og Dødens Vold, fordi »alle have syndet og fattes Ære for Gud«, og Guds Naade, som i Jesus Kristus er kommen for at søge og frelse det fortabte, ja saa bliver det en Salme, fordi Kilden til Lovsangen ikke er Naturstemning o. lign., men Guds Naade.

Man klager undertiden over, at der synges for lidt og synges for svagt, og man taler om Forbedringer, at Folk skulde syngre bedre med, man giver maaske »de nye Melodier« Skylden o. s. v. Og det er sandt, at alt hvad der kan gøres for, at Mennesker kom til at syngre mere og stærkere og bedre, er noget, man maa hilse med Glæde. Men det inderste Kildespring, det som giver Lovsangen sin Varme, det bliver Guds Naade i Jesus Kristus. Derfor hjælper det til syvende og sidst saa lidt at tale om bedre Sang, thi Lovsangen til Gud springer ud, hvor Guds Naade bliver modtaget.

Naar Grundtvig derfor vil tale til sin Sjæl om at syngre Gud en Lovsang, da samler han Sindet om Evangeliet, Gud, som saa i Naade ned til os, og som har udgydt sin Kærlighed over os ved sin Helligaand.

Lytter man til Tonen i Salmen, da mærker man, hvorledes det er Evangeliet, som giver hans Sind sin Glød, saa Ordene vokser i Styrke, og han kalder alle, hvis Sang ellers klinger skønnest til at kappes, hvem der bedst kan prise Gud, og han mener, han kan klare sig, af den simple

Grund, at han har saa meget mere at takke for, at Gud raader Bod paa Støvets Ve og Vaande, de kan takke Ska-beren, men Mennesket kan takke Genløseren. Ja, at Men-nesket vil sejre i denne Væddestrid, møder vi et Udtryk for i Salmen »Sov sødt Børnlille«. Da »alle de købte, i Jesu Navn døbte, som Striden har stridt, som Døden har lidt, de som gik ind til den evige Hvile«, da de hører om, hvor- dan Guds Naade har mødt et Barn paa Jord, hedder det, at de »istemmer saa lydt, Halleluja nyt, at Englene tie og smile«. Nu nærmer Julen sig og vi skal til at synge Jule- salmerne igen, maatte da Juletonen klinge igennem, den som springer ud, hvor et Menneske har hørt Tonen fra Himlen:

Os er en evig Frelser født.

Sv. Krøigaard.

Årets regnskab

kan for os her siges at begynde og slutte med noget, som vi aldrig vil kunne glemme.

Natten til juleaften døde »Mormor« og blev begravet lige til nytårsaften ved den gamle klosterkirke i Dalum. Og dagen før, vintereleverne skulde komme, måtte vi rejse til »Bedstemors« dødsleje, hun blev begravet ved Them kirke den 10. novbr.

De var omtrent jævnaldrende, »Mormor« og »Bedstemor«, nær de 80 år, og skønt kun få af elevforeningens medlemmer og hvem, der ellers læser dens årsskrift, har set dem, kan et par ord om dem måske dog siges i nogen måde at høre hjemme her.

De var begge født i tiden mellem krigene i 1848 og 64 og var altså som unge og yngre med til at virkeliggøre løsenet om at vinde indadtil, hvad der var tabt udadtil — og det var jo s a m t i d i g en materiel og en åndelig landvinding, som øvedes af denne slægt.

»Mormor« og »Bedstemor« kunde bruge deres s t r i k k e p i n d e uden famlen — også f. eks. mens de læste eller sang eller bar mælkespandene i åget over skuldrene. Og de havde altid nok at bruge disse strikkepinde til, så hverken det ene eller det andet af masker og til familiens brug behøvede at købes — ja, disse frembringelser kunde endog lade sig sælge, om det var fornødent. Og sammen med

strikkepindene hørte så karterne, rokken, messingfarvekedlen.

Vi mindes fra vi var børn disse karters taktfaste, skrabende lyd om vinteraftnerne — og morgnerne — hene fra mors plads i dagligstuen, mens det hjemmelavede tællelys løste sin opgave, og uldtejerne som grå og hvide pølsestabler tårnede sig op fra gulvet omkring hende, indtil de ved rokkens snurren og øvede fingres greb forvandlede sig til lange, tynde tråde på en ten og senere til garnnøgler, som der kunde blive mange forskellige ting ud af.

Ved alt dette arbejde og håndværk var der på samme tid nytte og glæde i lige mål, og meget vandtes derved indadtil.

»Mormor« blev alene i 1891, var altså enke i over 40 år og var i al denne tid mærket af den samme farlige sygdom, som bortrev hendes mand. Næsten uendelig skrøbelig syntes hun ofte at være, men havde dog kræfter til at leve med gennem mange år i de stærke strømninger, der var omkring en af indre missions førere pastor Moe i Skanderup, som værtinde i Skanderup missionshus. Den, der skriver dette, har kun kendt hende gennem de sidste 20 år, da sygdom tog hende mere og mere hårdt fangen. Men selv da fik hun kæmpekræfter, hvor hun så nogen trænge hårdt til hendes hjælp. Også nu til sidst var hendes færden en bekræftelse af digteren Goldschmidts ud-sagn: »En ting, der hverken skader eller gavner, altså en blot ligegyldig ting gives ikke i verden. Selv en hvile, en u virksomhed, der ikke har det formål at styrke os til ny virksomhed, er et uerstatteligt tab af tid.«

Når vi havde »Mormor« hos os enten her på Mors eller på Falster, kunde vi aldrig undgå at mærke, at der var brændsel nok i verden, blot nogen vilde samle det. Hvor hun fik det fra, var ikke altid så åbenbart, men det kom i hvert fald tilstede — samtidig med at der kom til at se bedre ud i mange afsides kroge i haven og ved bygningerne.

Men trods al travlhed var »Mormor« temmelig rejsefærdig gennem mange år. Sidste gang, jeg så hende, kunde jeg mærke, hun ønskede at tage afsked noget anderledes end ellers, selv om hun lod forstå, at det bare var ligesom en anden stue, hun nu en tid skulde være i. Hun var modnet gennem prøvelser, vidnede en gammel præst ved hendes grav, sådan at hun altid var til at få en samtale med om alvorlige ting, og en samtale, der ikke hurtigt glemtes igen.

Mormor, Mette Kathrine født Fink. *og Bodil*

»Bedstemor« oplevede allerede for flere år siden sin guldbryllupsdag og havde fremdeles følgeskab af sin mand lige til porten.

Hendes forhold til strikkepindene, karterne og rokken er nævnt før, men intet af, hvad der ellers hørte gårdens arbejde til, var hende fremmed. Gennem de sidste 25 år før 1900 og i hvert fald til 1910 malkede hun normalt 5—6 køer tre gange daglig og ofte dobbelt så mange. Hun skum-

mede fløden og sørgede gennem 20 år for, at den blev til godt smør. Hun »dejnede«, »slog op« og bagte alt brødet, slagtede altid alle fårene, havde fra år til år et oplag af pølser, skinker og røgede fårelår, lange hylder fulde af store oste, og små knaposte i dusinvis. Af hjemmegjort malt og humle og gær bryggede hun alt øllet og støbte lysene af fårenes talg, indtil den første dagligbrugs-petroleums-lampe ca. 1890 kom i huset — særlig fine og gode lys var til brug om julen og til at tage med, når der var bibellæsning i skolen — noget længere endnu syede hun alt det tøj, som hun selv, hendes mand og børn brugte. Hun var den forreste med høriven på mark og i eng, den skrappeste til at binde neg om høsten og lære andre det. Ingen kunde få mere mergel eller gødning eller flere muldvarpeskud spredt en dag, end hun — eller få det gjort bedre. Og kneb det for en dreng at få plovfuren lige, kunde hun også yde hjælp der.

Engang syntes der ingen ende at være på sange og salmer, hun kunde synge og sang ved al slags arbejde, eller på det mærkelige, hun vidste at fortælle om mennesker og ting og begivenheder fra før og nu og fra fjærn og nær.

Og så var der de private fornøjelser med høns og gæs, med haven, bierne og blomsterne i vinduerne! Desuden var der børnene, som måtte bringes i et godt forhold til bogstaverne og den lille tabel — og ikke måtte glemme det vigtigste hver aften og morgen. Orden måtte der hver dag sørges for i dagligstue, sovekammer og køkken, mens »lillestuen« og »overstuen«, når det ikke var jul eller påske — eller andet særligt på færde, kunde være pæne ugen igennem med de hvidskurede gulve kønt belagt med strøsand, der viste alle spor også af ham, som måske prøvede at færdes der på strømpefødder.

Allerstærkest optaget var mor. senere »Bedstemor« jo til jul. for at der kunde være rigeligt til føden såvelsom til at drikke både for mennesker og dyr til »efter helligtrekonger«, altså i den tid da intet hjul måtte gå rundt, og kun det allernødvendigste arbejde gøres. Der vankede da idelige spørgsmaal til alle, som færdedes ude, om pløjningen nu var tilende, så ploven kunde sættes i hus, om der var tærsket og malet nok af korn, og om det var sikkert, at hakkelsedyngerne til heste og kreaturer var så store, at de kunde vare de første tre uger. Ti hvad kunde det nytte, om man var så meget foran i n d e, at der ikke skulde bages, brygges, spindes, sys eller vaskes før ind i det nye år, hvis der så manglede noget på de mere ydre områder? Overledelsen måtte vide hel besked om alt dette, før enhver, der hørte huset til, juleaften kunde tage plads ved

Bedstemor, Karen Marie født Jensen.

og Hemming

sin tallerken risengrød — ellers spistes grøden af fællesfad, men jo ikke den aften. Så tilfredsstilledes da madlysten, og julen begyndte nu rigtig, idet moder tog frem af skuffen »Hostrups prædikener« og læste om »Dengang julestjernen skinnede i den mørke nat«, sådan som ingen uden hun kunde læse. (Det hørte også ofte lørdag aften til, at denne samme bog toges frem og brugtes). — — Nu var der så bleven arbejdet, for at der kunde hviles, hvilen var fortjent.

Da krigen kom, havde mor fået det sådan, at hun havde noget mindre at sørge for, men hun trak sig ikke mere tilbage, end at hun som 65-årig tog akkord på tørvearbejde eller pasning af syge, og hun glædede sig barnligt både over tjenesten og fortjenesten derved.

Men med hensyn til arbejde kom endelig den dag for hende, da hun ikke havde andet at falde tilbage på end strikkepinde og hæklenål, og den sidste månedstid førte hun en uafbrudt, om end forgæves kamp for at få disse redskaber til at lystre sig så meget, at der kunde blive nogen mening i, hvad hun ved deres hjælp frembragte.

Jeg vil komme til at holde af at tænke derpå, tror jeg, for af det lidt, hun da kunde sige, forstod man, at hun vel vidste, hvordan sammenhængen var, og hvad hun gjorde.

Hendes ansigt blev til den sidste nat ved at være så let at læse i som en opslået bog og viste, at hun fulgte med i alt, hvad der skete og blev sagt.

Da trængte hun ikke så meget til noget andet som til at høre de gamle ord om troen på syndernes forladelse og hvad der så skal følge. Tale eller hviske kunde hun egentlig ikke mere, men kunde dog få åndet et ja frem gang på gang, så barnet, der lyttede, mærkede sejrstonen deri.

Vort arbejde her på skolen har ellers gaaet roligt og uden »store« begivenheder. Vi havde efter jul foruden efterskoleelever 38 karle, deriblandt en mand fra Island, som jo ikke gjorde vort lille samfunds synskreds mindre.

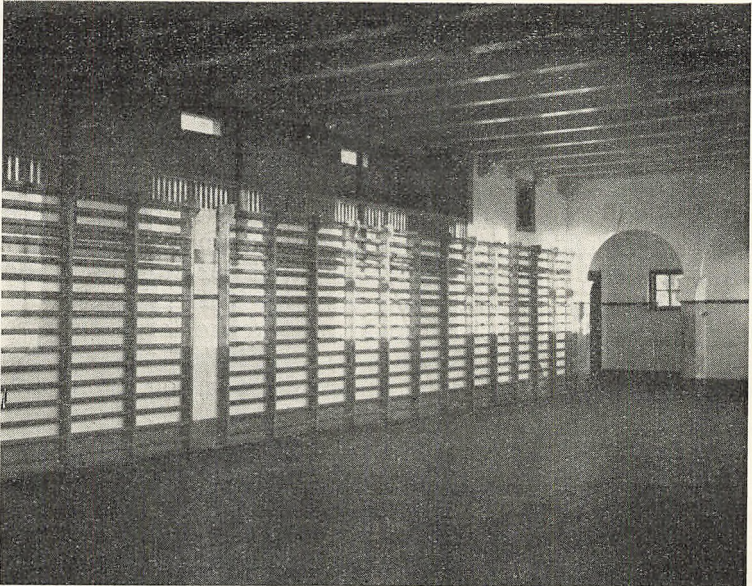
Ved onsdagsmøderne i vinterens løb blev der holdt en række foredrag om liberalismens og frihandelens gennembrud i England i det 19de århundrede, og her samledes de samme aftner en lille flok unge, der sammen med eleverne indøvede folkedanse.

Ved vinterskolens slutning bestod 11 af eleverne prøven for kontrolassistenter, og 5 håndværkere aflagde svendeprøve.

Flere gange i årets løb har Morsø ungdomsforeninger og gymnastikforeninger og Morsø friskolekreds holdt deres møder på skolen.

Gjerløv Hansen, som nu i fem år har været lærer her, ophørte dermed fra sommerskolens begyndelse, idet han blev assistent i Hedeselskabet. I hans sted kom landbrugs-kandidat H. Andreasen, der også blev Gjerløv Hansens afløser som planteavlskonsulent for landboforeningen.

At stillingen ved Hedeselskabet blev Gjerløv Hansen betroet, tør tages som et vidnesbyrd om den grundighed og dygtighed, hvormed han arbejder, og som vore elever

Gymnastiksalen.

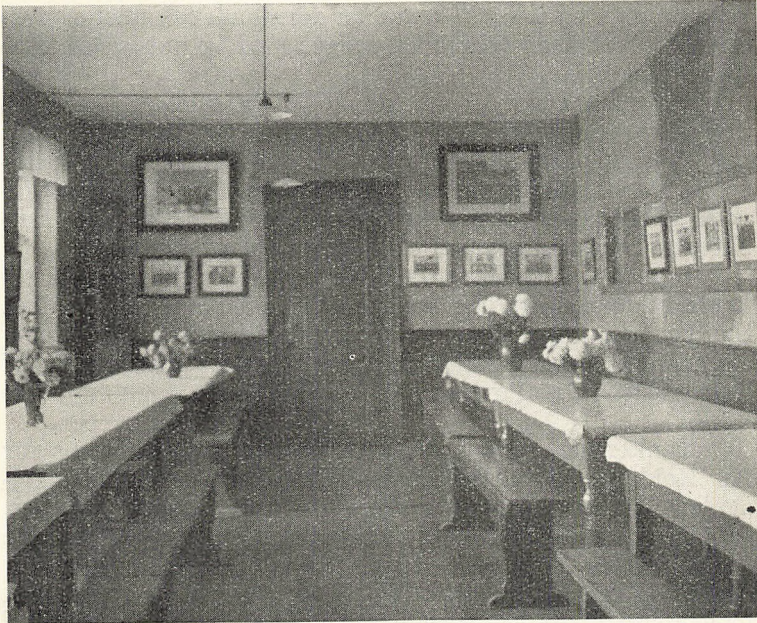
også har nydt godt af — foruden af noget andet ikke mindre væsentligt hos ham.

I April måned fik vi endelig balkonen i gymnastiksalen færdig og et nyt stykke mose lagt under kultur.

Sommerskolens elever mødte den 3. maj, en snes piger, ca. halvdelen på hvert hold. Som lærerinder havde vi frk. Ellen Nielsen, der også var her sommeren 1932 og frk. Johanne Christiansen fra Falster. Ved elevmødet den sidste lørdag og søndag i juni talte Thomas Thomsen om Spenglers kulturfilosofi og jeg om værdispild som en af de vigtigste årsager til den økonomiske krise. Begge dage var der musik, flerstemmig sang, folkedans og friluftskomedie. Vejret kunde ikke være bedre, det var jo næsten for »godt« hele sommeren, og så måtte da elevmødedagene blive festlige og indholdsrige for skolens arbejdere — og vi tror også for gamle og ny elever.

Vi havde i sommerens løb en tre dages udflugt til Viborg, Silkeborg, Himmelbjerget, Jelling, Vejle og Lillebæltsbroen med besøg hos et par af eleverne i deres barn-domshjem — ualmindelig god nattesøvn i frisk luft og hø — og senere gjorde vi en mindre tur til Vesterhavet.

Vor afslutningsfestlighed den sidste søndag i juli kunde i sommer som sommeren før knap nok blive, som vi gerne havde vilde have haft den, idet Morsø gymnastik-

Spisestuen.

foreningers store sommerfest ved Præstbro lige i nabo-laget kom til at falde samme dag. Elevflokket holdt dog trofast sammen, men de fleste af de gæster, vi ellers turde have ventet, måtte vi jo undvære.

Også i sommer glædede frk. Eline Begtrup os med et to dages besøg og med sin sjældne, friske tale og æventyrfortælling.

Vi fik i efterårets løb foretaget forskellige ændringer ved skolelokalerne og bygningernes ydre (bl. and. indrettet et slags fælles »centralvarmeværrelse« for skolestue, spisestue og vævestue, som virker udmærket), sådan som nogle af billederne vil vise dem, der er kendt her fra de senere år.

Noget af en begivenhed fandt sted den 20. oktober,

da blev nemlig grundstenen lagt til et m i n d e h u s for Kr. Kold. De tre første sten indmuredes af forstander Sandal, Ås børnehjem, friskolelærer Ole Jakobsen og højskoleforstander Frede Terkelsen, Danebod. Murene er nu opført i det nordøstligste hjørne af haven. Med dette hus forholder det sig iøvrigt sådan, at det bygges af materialer, som er ført hertil fra Kr. Kolds barndomshjem i Thisted. For henimod et år siden blev det nemlig besluttet, at dette gamle hus skulde nedrives for at give plads til noget andet, hvad mange og iblandt dem især forstander Sandel og forstander Terkelsen ikke uden meget kraftig indsigelse kunde lade ske.

Resultatet blev så, at Sandal fik materialerne overladt ved nedbrydningen; og endelig foreslog forstander Bæk-høj, Ollerup, som formand for højskoleforeningens bestyrelse, hvortil der skete henvendelse om støtte til genopførelse af huset, at denne genopførelse skulde ske her i højskolens have — i mangel af et mere velegnet sted.

Lige her i nærheden var Kr. Kold jo også en kort tid lærer i folkeskolen, før han kom på sin udenlandsfærd til Smyrna, og deltog stærkt i det kristelige røre på egnen — og endelig var det her, hans mest kendte medarbejder i højskolearbejdet Povlsen Dal begyndte sin egen højskole i 1864.

Tanken om rejsningen af et sådant m i n d e h u s for Kr. Kold søgtes nu fremmet ved, at der på De jyske friskolers årsmøde i sommer nedsattes et udvalg til at arbejde videre, og det viste sig også, at den fandt en del støtte rundt om, sådan som det til sin tid vil blive gjort rede for det af udvalget. Særlig værdifuld er den ydede og vistnok lovede støtte fra Kolds nulevende slægt, en støtte både af økonomisk og ikke mindst af a n d e n a r t. Men også f. eks. Foreningen for højskoler og landbrugsskoler har givet tilsagn om økonomisk støtte.

Udvalget kom til at bestå af gårdejer Peder Kortbek, friskolelærer Ole Jakobsen og forstanderne Sandal, Terkelsen og Agnus Sørensen.

Nu er som sagt murene rejst, så huset får en længde af 15 alen og en bredde af ca. 8 alen, hvilket sidste jo bestemmes af de gamle, solide bjælkers længde, medens deres og stenenes antal sammen med døre og vinduer er afgørende for husets længde og højde.

Stenene er ualmindelig smukke og store, håndstrøgne, gule teglsten med de gamle, store granitunderligere og trappesten som grundlag. Taget bliver de samme flensborgtagsten, som nu i de sidste par menneskealdre har dækket huset i Thisted. Af spær og lægter synes det at fremgå,

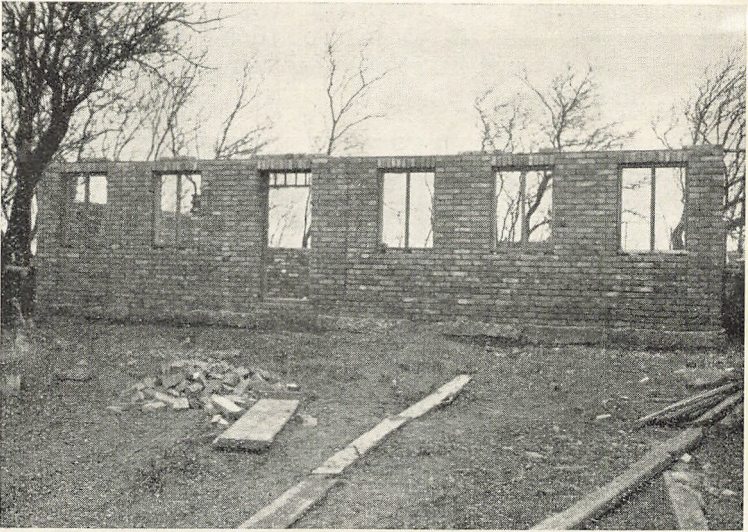
at det oprindelige tag har været strå. Tømmeret til den lille gavlspids, som ses på billedet til højre for døren er tilstrækkelig bevaret til, at også den kan anbringes samme sted på m i n d e h u s e t.

„Kr. Kolds hus“ i Thisted.

Det er nu meningen at søge indrettet en m i n d e s t u e for Kr. Kold i den østlige halvdel af huset, hvis det kan lykkes, hvad vi håber, at få samlet derinde nogle møbler og ting, som har tilhørt ham eller kan betragtes som nærmere knyttet til mindet om ham. Foreløbig er målet altså een mindestue i huset, medens den anden halvdel af huset bliver optaget af en lille gang og en stue uden direkte forbindelse med mindestuen, men hvorfra hele huset kan opvarmes, og som indtil videre kan bruges som l æ s t u e, et roligt sted, hvor skolens elever eller andre kan søge hen for at komme i »De udvalgte« selskab, sådan som man kan komme det i bøgerne verden.

Hvis nogle af skolens tidligere elever eller andre læ-

Murene til Mindehuset.

sere af årsskriftet kunde have lyst at yde et lille bidrag til den videre virkeliggørelse af tanken om dette mindehus for skolemanden Kr. Kold, da kan de sende det enten til

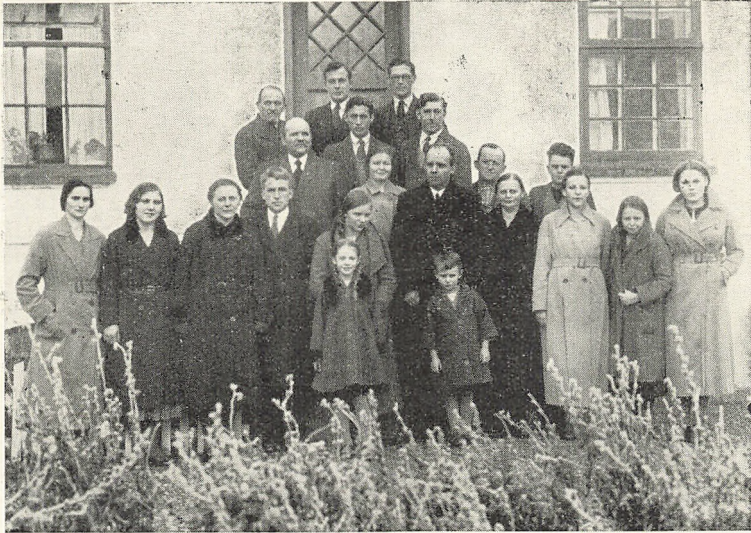

Vintereleverne.

gårdejer P. Kortbek, Jølbynygaard, Solbjerg, Mors, eller her til skolen.

Vi har begyndt vinterskolen med ca. 30 karle fra næsten alle egne af Jylland og en enkelt sjællænder, og vi venter en del flere efterhånden, sådan at vi vist vil få al plads taget i brug.

Såvidt vi kan mærke og skønne giver »de dårlige tider« sig ikke udtryk i en dårligere bonitet af vore elever, snarere omvendt, så hvis vi som lærere stadig kan gøre

fyldest hver på sin plads, da tør der ventes med tiden et godt resultat af arbejdet vinter som sommer.

Vi skulde i vinter være bedre hjulpet med hensyn til lærerkraft, end vi nogensinde før har været.

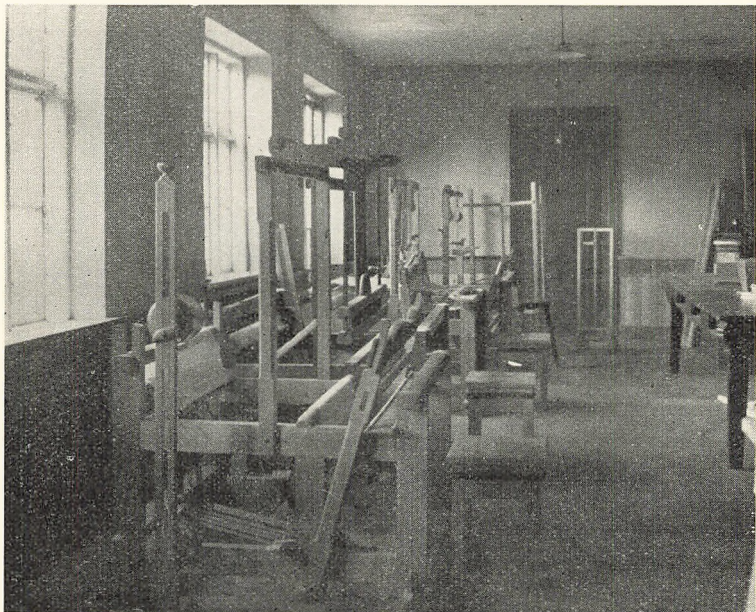
Den faglige undervisning middag og aften besørages for landmændenes vedkommende af to lærere, den ene tidligere landbrugsskoleforstander, og for håndværkernes vedkommende af ikke mindre end fire, medens der er to om at klare sløjd- og husfidsundervisningen på efterskolen.

På billedet her ser vi dem stående på trappen, to mangler, medens husstand og medhjælpere iøvrigt ses til siderne.

Vi har ikke endnu kunnet magte at få begyndt på vore onsdagsmøder, men vil jo da prøve som sædvanligt at fortsætte også dette arbejde, så snart vi kan.

Sidste vinter søgte vi for afvekslings, oplivelses og selve det gode formåls skyld at samle en flok unge disse

onsdagsaftner efter foredraget om at blive fortrolige med de gamle folkedanse under ledelse af frk. Nielsen, som vi i jul sendte på folkedansekursus i Snoghøj, hvor hun deltog for anden gang. De, som var med, nåede ogsaa noget af det rette kendskab til en lille række danse af den store skat, som der er at tage af. Nu er der lige afholdt et to dages folkedansekursus her, som Morsø gymnastikforeninger og ungdomsforeninger har indbudt til under ledelse

Vævestuen.

se af fru Thyregaard, Jebjerg. Det begynder vel at mærkes rundt om, at sansen endelig er ved at vågne for, hvad det her som overalt gælder, da »udvendig skæbne blev indvendig skabt«, at »samle den ufødte tid med en svunden, det er den gerning, vi Levende har.« Sådan udtrykte Valdemar Rørdam det jo i sin dybbølsang i sommer til den sønderjyske ungdom.

Efter juletræet her den 5te januar om aftenen vil vi især indøve nogle sønderjyske folkedanse og lette danse fra landets forskellige egne — måske også prøve at fortsætte dermed efter onsdagsmøderne.

Vi har jo nu begyndt på det ellefte år, efter at vi er kommen hertil, og vi kan ikke se tilbage over dette forholdsvis lange stykke af et menneskes arbejdstid uden at

fyldes med undren over, at der er gået så mange år. Gode, rige og lykkelige må vi sige, de har været for os, når vi nu ser tilbage over dem. Og vi vilde gerne tænke, at når vi har fået lov i denne tid, en vanskelig tid, at fortsætte det arbejde, som gennem 70 år er øvet her, så kan det dog måske ikke være sket på helt uværdig måde.

Har der nogle gange ligget tåge over udsigterne og vejene så er den hidtil spredt igen. Vi må med taknemlighed tænke på rækken af vore forgængere — vi ser efterhånden, at det og det har hun og han også haft at stride med, finde vej ud af, det og det har de med håb og tro taget fat på.

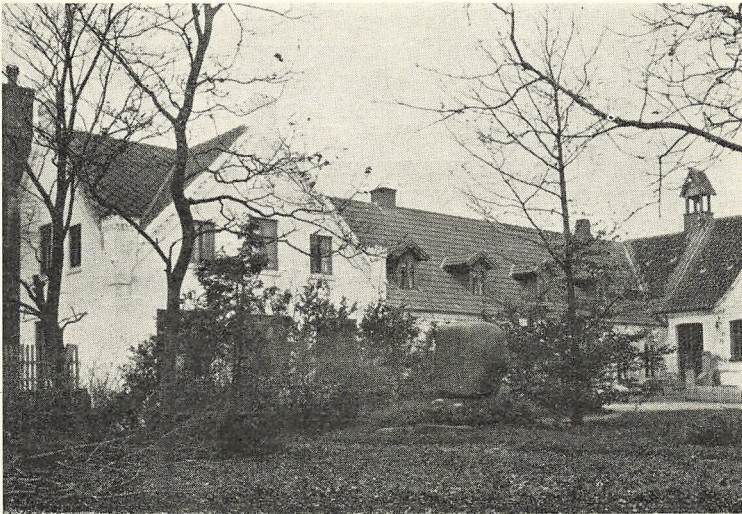
Med taknemlighed må vi tænke på mange gode hjælpere, som vi har været omgivet af, har haft eller har som arbejdskammerater i køkken, hus, stald og lade, på mark eller i skolestue og foredragssal.

Og de lige ved 700 elever, som har været her i den tid!

Det er ikke mindst forunderligt at tænke på dem — enkeltvis og i de små flokke, de har været samlet i. Ikke så få af dem endda er nu i samme land som »Mormor« og »Bedstemor«.

Glædelig Jul!

Dorte og Agnus Sørensen.

Skolen set fra Haven.

I Brydningstimen.

Det er ganske mærkeligt at være Vidne til, hvorledes en ny Tid skabes og efterhaanden faar sit kendelige Særpræg, meget forskelligt fra den Tids, som gik forud. Er man selv dybt rodfæstet i den gamle Tid, men tillige medlevende i sin Samtid nu, undgaas det næppe, at man føler det som Ubehag, ja, maaske næsten som Lidelse, at Overgangen — som Følge af Verdens Uro og Livets feberagtige Spænding — foregaar saa brat og saa voldsomt, som Tilfældet er. Forvandlingen sker ikke gennem en næsten umærkelig, blid og lempelig Omdannelse indefra, men gennem Brud, eller i hvert Fald saa hurtigt, at det for Øjet tager sig ud som Brud, endskønt det dog mulig alligevel hænger sammen i det skjulte, det gamle og det nye.

Vi af de ældre Aargange finder vel i det hele ikke rigtig Behag i »Tidens Ansigt« med de mærkelige, tilforn ukendte, Træk. Vi er tilbøjelige til at opfatte disse Træk som Grimacer, som Forvrængninger, altsaa paa en Maade som Masker, der kan tages af igen, naar Tiden bliver »normal«. Men vi stoler vist ikke rigtig paa vor egen Vurdering af det, vi ser. Vi har en Følelse af Usikkerhed, naar vi skal til at bedømme de mange besynderlige Foreteelser. De tiltaler os ikke umiddelbart. Men hvem ved, om dette ikke skyldes, at vi er hildede i forældede Grundsætninger og altfor snævre Smagsforestillinger? — Ja, og saa ved vi jo ogsaa nok, at kun en aarelang Livets Prøve kan afgøre, hvad der skal leve videre, og hvad der skal dø, af alt det usædvanlige, der kommer frem i denne oprystede Tid. Men allermest er det Ungdommens Stilling til dette nye, der gør det nødvendigt for os ældre at være varsomme med vore Domme, og det baade for vor egen Skyld og for de unges.

Vi maa nemlig ikke paa nogen Maade afskære os fra Muligheden for at være medvirkende ved det Genrejsningsværk, som forestaar. Maaske skal vi ikke indbilde os, at vor Medvirkning er uundværlig. I al Beskedenhed tør vi dog vel regne med, at den er nyttig. Og i hvert Fald berøver vi os selv en stor Rigdom, om vi springer fra i Utide, saa sandt som det — selv i Brydningstider — er en

Kilde til sjælelig Berigelse at deltage i Livets Strid, — om man da har noget stort og godt at stride for.

Vor Ret til at være med støtter sig paa den Overbevisning, at Menneskelivet har et evigt Maal, altsaa et Maal, der ikke flytter sig eller omskiftes, end mindre helt forsvinder selv under de største Omvæltninger i Verden. Det kan godt blive nødvendigt under Livets vanskelige Sejlads, at lægge Roret om og efter Omstændighederne øge eller mindske Sejlene. Saaledes maa jo Sejlskibene gøre. Tit kan Retningen midlertidig under Krydsningen blive en ganske anden end den, hvori Maalet ligger, og endda er det stadig den samme Havn, der styres imod.

Vejrhaner staar paa eet Sted og drejer sig for Vindene, alt efter som disse skifter. Ganske anderledes er det med Skibene, der, for fulde eller slappe Sejl, arbejder sig frem over Havet. Det er dem, vi skal ligne.

Er det saa underligt, at vi, yngre og ældre, kan komme til i Stormvejrstider at tørne sammen derude paa de oprørte Vover, og at vi, fordi Skuderne nu en Gang er byggede forskelligt og har meget uens Sejlføring, jævnlig synes at holde meget forskellig Retning og ikke nær lige mange Knob?

Men gør det egentlig saa meget, hvis vi dog en Gang mødes, under Korsflaget, i den samme Havn hinsides det store Hav?

Dér sætter vi i Guds Navn hinanden Stævne!

Og undervejs vinker vi til hinanden og hilser med Flaget og ønsker hinanden en god Sejlads!

Jakob Lykke.

Hjærtelig Hilsen til gamle Venner!

Glædelig Jul og godt Nytaar!

Odder, Dec. 1933.

Margrethe og Jakob Lykke.

Nogle Tidsbetragtninger.

Det turde være en almen anerkendt Betragtning, at det er meget svært for ikke at sige umuligt at bedømme sin egen Tid blot nogenlunde rigtigt eller retfærdigt; der-til er den brogede Mangfoldighed af Livsytringer altfor nær inde paa Livet af os — ligesom vor Dom vil være paa- virket af egen Begrænsning og egne Interesser. Visse Strømninger i Folkets Liv, i dets Sympati eller Antipati eller i dets Mangel paa Tilkendegivelse — Ligeegyldighed, kan dog være saa fremtrædende, at de giver nogle Holde- punkter for Bedømmelsen af Tiden — Dagen i Dag.

For at være nogenlunde retfærdig maa vi holde paa, at Standpunktet i Dag er Resultatet af de foregaaende og Grundlaget for de kommende — altsaa ikke isoleret eller noget for sig selv.

Dette Aarhundredes Omvæltninger har naturligvis ikke kunnet foregaa uden at paavirke Folkene.

Ingen havde dog ventet eller forudset det hidførte Resultat, der af nogle faa kaldes godt, af det store Flertal kaldes elendigt.

Der møder man straks det økonomiske Problem, der tilsyneladende er altoverskyggende, men dog nøje forbun- den med den politiske Udvikling baade her og ude i Ver- den.

Tager man det økonomiske Spørgsmaal, møder man omgaaende dette: hvad nytter det, at vi nu i det sidste Slægtled har fordoblet vore Afgrøder og flerdoblet vor Produktion, og staar med Verdens fineste Varer, naar in- gen vil købe. Hvad nytter vor Industris høje Standard, naar Udlandet spærrer for Varerne, og Indlandet ikke kan evne at købe. Vi kan paa denne Maade kun producere os paa Fattiggaarden, hører vi. Vort Selvstyre har kun været til Skade. Liberalismen skal endda være afgaaet ved Dø- den! Nu er det jo en Kendsgerning, at det Folkestyre, der mere eller mindre har raadet i hele Europa, nu i betydende Dele er afløst af Diktatur. Vel er det ikke sjældent at møde den indolente Mand, ham med det overlegent haabløse Skuldertræk, der ikke har Evne eller Vilje til at sætte no- get ind paa nogenting; om denne Type er i Fremgang, tør

jeg ikke sige; men derimod er det sikkert nok, at Fanatismen er i Vækst. Denne beklagelige Mangel paa Balance er en af Tidens største Farer. Det er i og for sig ligegyldigt, om det giver sig Udslag i den ene eller den anden Retning. Om det er Kommunismen eller Nazismen, der udrydder enhver personlig Frihedsytring, om man sendes paa Skov-Slavearbejde i Rusland eller indespærres i Koncentrations-lejr i Tyskland, er vel med Frihed for Øje lige meget. Ens for begge Former er Undertrykkelse af al Selvstændighed. Nu er der vel ingen Mulighed for at en saadan Bevægelse kan trives her hos os? Dette Spørgsmaal vil jeg overlade den enkelte at besvare. For nylig skrev Pastor Larsen, Hellerup, at 80—90 pCt. af Sverrigs Studenter af de nyeste Aargange sympatiserede med Nazismen.

Ikke helt sjældent kan der træffes Folk, som ønsker en »stærk Mand« i Spidsen hos os. Selvfølgelig skal han være af den rette politiske Farve. Blev det nu en af anden Farve, saa ønsker de ingen. Det er altsaa i Realiteten en politisk Spekulation beregnet paa at undertrykke anderledes tænkende.

Desværre er der stadig Klasser i vort Folk, der ingen Brug har for Friheden. I Grundtvigs og Højskolens Fædreland er vi altsaa ikke videre. Vel skulde »Skolen for Livet« ikke være politisk i almindelig Forstand; men den skulde dog lære de unge at kende sig selv og Verden, saaledes at de kunde gribe ind i Tidens Hjul — blive baade fart- og retningsgivende. Grundtvig skrev i 1804 efter Læsning af et historisk Værk — »det vakte nyt Mod hos mig til engang i Tiden ogsaa at opbyde alt for Bønders Opklaring« (Oplysning). Efter Forordningen af 1831 om Oprettelse af raadgivende Stænder tog Grundtvig Tanken op igen men med det særlige Formaal, at Højskolen skulde bringe unge Bønder og Borgere en saadan Oplysning, at de kunde fylde en Plads i den folkevalgte Rigsdag. — Ikke alene i Rigsdagen men overalt i det efterhaanden vidtforgrænnede Foreningsliv blev det Højskolens Ungdom, der rykkede frem under en i Historien hidtil ukendt Friheds- og Personlighedsudvikling. Program manglede ingenlunde. Slægternes Erfaringer skulde afstikke Vejen frem efter: »Opklaret Gang i ædle Fædres Spor«, og lader der sig opstille et bedre socialt Program end dette: »Saa har i Rigdom vi drevet det vidt, naar faa har for meget og færre for lidt«. Se, dette er mere et liberalt Program end noget andet; men der eksisterer en Vrangforestilling om Liberalismen som kun Frihandelspolitik. Vel er det en liberal Anskuelse, at frie Vareudvekslinger mellem Folkene er det sundeste og bedste for Verdensøkonomien, og netop vor

Tid afgiver de bedste Beviser for, at dette er rigtigt. Det er Selvforsyningsidéerne og Afspærringspolitikken, der har paaført saavel os som den øvrige Verden saa store Vanskeligheder. Verdenshandelen er gaaet tilbage med 60 pCt. og har skabt en Arbejdsløshed paa 30—40 Mill. Mennesker. Det er ikke Liberalismens Skyld. Ingen vover at paastaa dette. Det er tværtimod af Mangel paa Liberalisme, der i Stedet for at dø maa vaagne op til kraftig Udfoldelse paa det økonomiske Omraade. Aarsagerne til Afspærringerne er flere: Krigsfrygt og Fare for ikke at kunne forsyne sig under en Blokade, men ikke mindst Haabet om økonomisk Vinding for sit Land. Alle, der vil, kan se den mægtige Fremgang for Folkene under den Periode, halvandet Hundrede Aar, hvor den liberale Anskuelse var i Vækst. Den Anskuelse, der bygger paa den enkelte og paa de Tusinde Hjem. Der giver den enkelte den Frihed, der kun begrænses af Ansvar overfor sig selv og Næsten.

Saa sandt, som der er baade ondt og godt her i Verden, saa vil der ogsaa blive en evig Kamp, men der maa vi være med og sætte ind paa den rigtige Front.

Svarer vor Manddoms Daad ikke til vor Ungdoms Drøm, er det fordi vi er for svage eller svigter — taber Begejstringen eller Troen. Husk da: »Livets underfulde Skat gav os Gud i Eje«. Vort Liv, vore Evner og Kraft skal bruges. Saa bygger vi da vort Hjem, vort Land, saa der altid kan blive lykkeligt at være der, og vi lover, at i Grundtvigs og Højskolens Land skal Folket altid være Herre i Huset!

Hermed Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar!

Kr. Fuglsang.

Frihed og bundethed.

Det hævdes af mange og tros af flere, at friheden har spillet fallit. Det skal have vist sig, at mennesker slet ikke er i stand til at lede deres eget og samfundets liv. Det enkelte menneskes frihed og ret maa ganske anderledes end hidtil underordnes hensynet til helheden, og folk og stat maa styres af en særlig benaadet person med uindskrænket magt.

Det er i hvert fald tydeligt, at ordet frihed ikke for tiden finder den genklang som tidligere. Det er ikke længere et slag-ord, som vækker og samler og styrker. Det har det været. Man tænker vel især paa den store franske revolutions tid

Frihed sejer i kampen forjætter,
fryd og velstand, de fredsæle aar.
Hil dig, frihed, som arbejdet letter,
og som gør, at vi tungere slaar.

Ogsaa herhjemme troede man dengang paa friheden. Ikke kongen, men en lille kreds af begejstrede, vidsynede mænd, støttet af mange unævnte, „kendte — at borgerfrihed — bestemt ved retfærdig lov — giver kærlighed til fødeland — mod til dets værn — lyst til kundskab — attraa til flid — haab om held.“ De er saa forblindede i deres tro paa friheden, at de ikke viger tilbage for at ryste staten i dens grundvold og ophæve stavnsbaandet samtidig med, at de giver landbolovene orden og kraft, „at den fri bonde kan vorde — kæk og oplyst — flittig og god — hæderlig borger — lykkelig“.

Og senere gik troen paa friheden sejrrigt over Europa, hos os som „hin aand fra ott' og fyrrer“, som ikke blot var den nationale selvhævdelses aand, men endnu mere folkefrihedens og folkestyrets aand.

Nu er det andre ord, som samler og maaske ogsaa styrker. Førerskab, bundethed. Mennesket skal ikke længere være frit og selvstændigt, men bundet. Friheden krævede den enkeltes initiativ og omtanke, og den paalagde personligt ansvar. Den bundne maa helst lade være at tænke. Han gør det, han faar anvist, og føreren har ansvaret. Før ventede man fremgang og højnelse af dem, der var frigjort fra tynge og tryk, nu venter man frigjorte kræfter hos dem,

der har opgivet deres frihed og selvstændighed. Mennesker er slet ikke skabt til at være fri, det magter de ikke. Mennesker lever kun i lydighed, ved at tages i tjeneste. Kun ved at bindes, af fri vilje eller overvældet, bliver mennesker i stand til at opfylde deres bestemmelse. Det er ikke nogen ny tanke, der her fremsættes. Vi har mødt det før, og de fleste vil føle, at det indeholder en betydningsfuld sandhed. Det fremsættes blot nu saa ensidigt og overbetonet, saa hidsigt i sit angreb paa den anden side af sagen, at det maa føles som en trusel mod noget, vi ikke vil miste. Ser vi saa disse tanker gennemført paa omraader, hvor de ikke har hjemme, og ved midler, hvis berettigelse vi ikke kan anerkende, saa maa vi rejse os til forsvar og til angreb. Selv om vi maa anerkende, at bundetheden og lydigheden har stor og berettiget plads i menneskelivet, kan vi ikke indrømme, at de udelukker friheden, og vi kan ikke slaa os til ro med, at det er en af historiens tilbagevendende svingninger: at friheden skulde være ført saa langt frem, at den maa staa stille og tilsyneladende gaa tilbage, mens udviklingen i sin gang ligesom svinger det andet ben frem.

Hvis man prøver at se paa, hvad frihed og bundethed betyder i det enkelte menneskes liv, bliver man uvilkaarlig slaaet af, hvor bundne vi er. Der er ingen grund til at opholde sig længe ved de begrænsninger, vi rent naturligt maa bøje os for. Vi fødes uden at ville det og dør, naar vor tid kommer. Evner og kræfter kan kun udvikles til et vist maal, og forhold, som vi ikke er herre over, kan indskrænke og forringe dem yderligere. Paa mangfoldige punkter møder vi disse uoverstigelige skrænker, men paa andre har vi en vis frihed. Vi kan bruge vort liv paa den ene eller den anden maade, ringere eller bedre. Men selv der, hvor friheden gælder, kan vi være bundne. Vi er bundne af fordomme, selv om vi ikke ved det, af daarlige tilbøjeligheder, af mangel paa viden, af egenkærlighed eller af uvilje mod andre mennesker. Det er baand, som kan brydes, og som skal brydes. Frigørelse er her vort store behov, frihed er det, vi trænger til. Paa den anden side kan vi være bundne af mennesker, vi holder af, af ting og egne, som er kommet til at betyde noget for os, af sager, som vi vil fremme. Vi kan være bundet af idealer, som har grebet os, og af vort forhold til Gud. Og det er egentlig den slags bindinger, man tænker paa, naar man fremhæver bundethed som noget værdifuldt. Frihed kan her komme til at betyde fattigdom og forringelse. Det er dog saadan, at de fleste af den slags forhold — eller undertiden den form, de stivner i — kan miste deres værdi, saa at frigørelse ogsaa her bliver det, vi frem for alt trænger til. En saadan frigørelse kan være rent

negativ, saaledes at man skyder den sag fra sig, som man tidligere virkede for, eller opgiver det ideal, der tidligere havde magt over en. Men tiest er det vist saadan, at man bliver grebet af noget andet eller paa ny maade, saa det, der føles som en befrielse og en løftelse, netop er en ny bundthed.

Selv om det er saadan, at vi — og ikke mindst over for det, der betyder allermest for os — føler os grebne og bundne, er her ogsaa frihed. I mange tilfælde, om ikke i alle, maa vi vælge, i kamp og maaske med opofrelse af andet kært. Maaske maa et saadant valg stadig bekræftes. Her kommer den personlige ansvarsfølelse ind med særlig styrke. Kun hvor der er frihed, kan den ret gøre sig gældende. Det er ikke friheden, som er vor rigdom, skønt det tit siges. Al vor rigdom ligger i det, vi er bundne til. Alligevel kan friheden ikke undværes. Den er paa dobbelt maade en betingelse for, at vi kan komme i det rette forhold til det, vi bindes af. I kraft af den kan vi skille os ved det af ringere art, som ellers vilde optage pladsen, og i kraft af den kan vi forpligte os over for det, vi knytter os til. — En vis indre uafhængighed, der klarest viser sig som bærevne over for tunge tilskikkelser, kan undertiden føles som en selvstændig magt, men den skyldes vist altid bundthed til værdier af en højere orden.

Ogsaa i samfundslivet kan man tale om frihed og bundthed; men i de fleste af de forhold, som kommer til drøftelse, vil det være klarere at tale om frihed og tvang, som modsætningen mellem det, mennesker gør af egen drift eller unnlader at gøre, og saa det, som forlanges eller forbydes af de styrende organer, og som maa efterleves, hvorledes vi end personligt stiller os dertil, hvis ellers samfundet er i kraft. Alle yder sikkert friheden den indrømmelse, at vi ikke skal have mere tvang end lige nødvendigt for, at samfundet kan røgte sine opgaver. Men der er svært delte meninger om, hvad og hvormeget nødvendigheden kræver. Disse forskelligheder skal ikke drøftes her, derimod skal der fremsættes nogle bemærkninger om den danske folkehøjskoles stilling dertil gennem tiderne og om dens syn paa friheden i dens forskellige former.

Den danske folkehøjskole har mange tidsbestemte praktiske opgaver, som den søger at løse efter bedste evne, men den store opgave, som aldrig løses helt, er, at sætte de unge, som kommer til den, istand til at frigøre sig for det i deres eget sind, som hæmmer og forkrøbler, og til at lade sig binde og tage i tjeneste af livets gode magter. Dertil tjener baade skolebænk og talerstol. Det kan gøre dem dygtigere i deres erhverv, men især bedre skikkede til del-

tagelse i samfundslivet fra dets snævrreste kredse og videre ud, saa langt evnerne rækker. Det vil blive klarere ved at tage nogle eksempler fra højskolens arbejde, men først maa det betones, at højskolen ikke blot er en skole. En højskole kan være blot en skole, og de, som ikke er andet, kan godt være bedre end de, som søger at være mere. Historisk set har højskolen været mere, efter sin ide og i sin praksis, og set som helhed er den det endnu. Den er et led i det danske folkeliv, i frodig vekselvirkning med det folk, hvorfra de unge kommer, og hvortil de gaar. Det præger dens arbejde indenfor væggene som udenfor. Og gang paa gang har de brændende spørgsmaal kaldt højskolemænd frem i kamplinien, og det var ikke uden forbindelse med det, de i snævrere forstand følte som deres kald. De har heller ikke altid kunnet trække sig tilbage, selv om politikkerne tog sagerne op.

Højskolen har altid søgt at vække nationalt, folkeligt. Den gør det endnu, selv om mange højskoler mistænkes af nidkære, enøjede fædrelandsvenner. Den har frigjort mange af sine elever og tilhørere fra de indsnævrede baand, som egn og klasse og omgivelser i anden forstand kan binde med foruden de baand, som nødigt skulde briste. Den har søgt at give dem forstaaelse af andre egne, andre erhverv og samfundslag og sans for helheden, søgt at knytte dem til Danmark og det danske folk. Den nationalfølelse, som fandtes, var præget af uvilje mod andre folk, tit paa grund af ringe forstaaelse, og af national selvovervurdering. Den har højskolen søgt at ændre ved oplysning om de virkelige forhold og rimelig vurdering af de andre folkeslag. Det er forstaaeligt, at mellemfolkelige spørgsmaal i de senere aar har beskæftiget mange højskolemænd. Der er ingen grund til at skælde dem ud for europæere eller kosmopoliter. I spørgsmaalet om værn for nationaliteten har meningerne været meget delte, og de har ændret sig, men de har for alles vedkommende været bestemt af, hvad man ansaa for det bedste, det egentlige værn.

Ogsaa religiøst og moralsk har højskolen ønsket at virke. Den har kæmpet mod sløvhed og bogstavtro, mod sikkerhed og ydre regler, for at det kunde blive en hjertesag, en samvittighedssag, for at virkeligheden kunde faa tag i personen. Det kunde føre ud i kirke- og skolepolitikken, hvor højskolefolk derfor har været hyppige gæster, der talte aandsfrihedens sag, saa vidt de nu forstod den.

Det er hovedomraaderne, hvor saa at sige alle, der arbejder i højskolen har ønsket at være med, stærkere eller forsigtigere, direkte eller mere ad omveje, som det nu laa for dem. Selv om ikke saa mange har følt kald til at arbejde

med de økonomiske problemer og den politik, som udspringer af dem, saa er dog ogsaa her højskolens stilling tydelig nok.

Det er almindeligt at sætte vort vidt omspændende andelsvæsen i forbindelse med højskolens arbejde, og jeg mener, at det er fuldt berettiget, og at højskolen endnu har en opgave her. Hvor meget andelsarbejdet har gavnet især den danske landbostand, er der ikke mange af de yngre, som ret gør sig klart. Det maa der ikke glemmes, at andelsbevægelsen ikke blot var et middel i kampen mod en smaaagrigsk handelsstand og mod en storkapitalistisk udbytning, som vilde have sat ind, efterhaanden som behandlingen af landbrugets produkter maatte industrialiseres, men den var ogsaa en særlig hjælp til dem i de smaa kaar. De kunde sælge og købe til samme pris som dem med den store omsætning, hvad de af mange forskellige grunde ikke kunde før og vanskeligt vil kunne paa anden maade. Og ved generalforsamlingen var det ikke omsætningen, men manden, der stemte. Uden fællesfølelse og gensidig tillid og menneskelig agtelse kunde det ikke have været ordnet paa den maade. Hvis højskolen, hvad mange er sikre paa, har været med til at skabe disse forudsætninger, tjener det den til ære. Og det er her den endnu har en opgave.

Da Henry Georges tanker om social retfærdighed kom her til landet, var det ogsaa folk, som stod højskolen nær eller arbejdede i den, som førte dem frem. Nu er de anerkendt, saa at sige af alle, selv om mange viger tilbage for risikoen ved deres gennemførelse. For tiden vilde der være god grund til, at folk fra højskolen vilde gaa ind i arbejdet for en ny ordning af vort pengesystem eller vort pengevæsen i det hele. Det er blevet en kilde til uret og moralsk ødelæggelse. En gæld eller et tilgodehavende kan, udtrykt i de varer, hvori de oprindeligt var vurderet, i løbet af maaneder vokse til det dobbelte eller formindskes til det halve. Det er som skabt for spillere, men er ubrugeligt for mennesker, som vil leve af deres arbejde. Hvis saadanne forhold faar lov at raade, maa man være forberedt paa, at ansvarsfølelsen overfor økonomiske forpligtelser forflygtiges til skade for folkekarakteren som for det økonomiske liv.

Dette ydre arbejde er ikke udført efter et fælles program, og det er ikke alle, som har deltaget deri. Alligevel maa det siges at være i naturlig forbindelse med højskolens indre arbejde. Som det indre arbejde har det været baaret af en opfattelse af mennesket som i sidste instans aandeligt bestemt, i stand til at lade sig binde af andet end det, som fører til vinding og sikkerhed og ydre velvære, men ogsaa med frihed, med evne til at vælge, til at tage beslutninger

og til at paatage sig ansvar. Selv om man ikke har været uvidende om agitationens og personlighedens magt, har højskolens holdning hele tiden været: gør selv dine erfaringer, vej selv for og imod, tag selv dine bestemmelser.

Ud fra denne opfattelse har den mødt bevægelser og og aandelige strømninger, baade hjemlige og udenvæltiske, kæmpet imod dem eller søgt at formidle dem, efter som de havde evne til at frigøre mennesker og binde dem paany paa en værdifuldere maade eller det modsatte.

Højskolens opfattelse af frihed og bundethed har ikke været uanfægtet. Den er blevet angrebet og truet fra mange lejre. Mest iøjnefaldende er for tiden den trusel, som udgaar fra kommunismen og fascismen i den skikkelse, den har antaget i vort sydlige naboland.

Mest modsat os er kommunismen, ikke kommunismen, som den skulde være efter ordets smukke betydning, eller den adskilligt haardere efter Lenins teorier, men den praktiske, historiske kommunisme, som trods alle omkostninger af nød og blod vokser sig stærk i Rusland, stærk til at give de mange millioner mere brød og flere skuespil, stærk ogsaa til at undertrykke de fornægtede menneskerettigheder, retten til frit at tænke, tro og tale og til frit at søge lykken, at mennesker helt maa blive det, førerne har set i dem: arbejdsmaskiner, ædere og nydere. Kommunismen er en trusel. Først derved, at sindene kan smittes af dens menneske- og moralopfattelse, der er vor modsat paa punkt efter punkt, siden maaske ogsaa mere direkte.

Alligevel staar nazismen i øjeblikket mere truende. Tyskland er os saa meget nærmere. Nazismen har lettere ved at skaffe sig indflydelsesrige forbundsfæller her i landet. Og vi har forudsætninger for at gribes af den, som f. eks. englænderne næppe har.

Nazismen truer os nationalt. Ganske vist tager regeringen afstand fra de lokale angreb paa vor grænse, men de er fuldgyltige udtryk for aandens og tankegangen i bevægelsen, og regeringens handlinger modsiger dens beroligende ord. Den truer os ogsaa aandeligt ved sin fornægtelse af friheden og dens værdi i det personlige liv og i samfundslivet, erhvervsfriheden saavel som aandsfrihed og samvittighedsfrihed. Den truer os særlig, fordi vi ikke er blinde for sandheden i dens lære, at mennesker maa være bundet til noget højere, for at deres evner og kræfter kan frigøres. Det berusende i denne sandhed sammen med trangens til at blive løftet ud over en selv og ud af omsorgens og ansvarsrets og selvbestemmelsens stadige anspændelse, kan faa os til at glemme den anden sandhed, som hører sammen med

den første, at mennesker maa være fri, for at de kan give sig i tjeneste, og for at bundetheden kan blive til velsignelse.

Vi føler os truede, men vi er ikke uden haab. Hvor meget det end paastaas, at denne sandheds enegyldighed er en nordisk erfaring, bliver det ikke rigtigt. Ensidigheden er unordisk. I Danmark og i Norden har de to sandheder vel ikke altid været forbundne, men de har været det i mange hundrede aar, og de kan vedblive med at udfylde hinanden længe endnu. Hvis vi vil det.

Thomas Thomsen.

Vore Hjem.

Et Hjem, hvor Børnene sludrer
fortroligt med Far og med Mor,
er altid det, der rummer
den dybeste Lykke paa Jord.

Ovenstaaende Vers er plukket ud af en Hymne til Hjemmets Pris, som jeg en Gang læste, jeg husker ikke hvor. For mig rummer disse Verslinjer i al deres Jævnhed og Stilfærdighed dog en stor Visdom og Sandhed.

Vi kommer ikke uden om, at indbyrdes Kærlighed mellem alle Hjemmets Medlemmer og tilpas Humør til at taale Livets Ærgrelser og Skuffelser er den vigtigste Betingelse for, at der skabes et godt Samvær i Hjemmet. Men næst efter det er Husmoderens Forhold til sit Hjem det mest afgørende.

Husmoderen maa selv være Hjemmets varme Hjerte, være med i alle dets Hændelser, Sorger og Glæder; og i de Familier, hvor hun det meste af Dagen er paa Farten, faar det daglige Liv ikke den Samlingshygge over sig, som hvor hun næsten altid er at finde rede til at raade og trøste sine Børn, naar noget er gaaet dem paa tværs, og endnu mere redebon til at ansøre deres Initiativ og Stræben mod deres Maal.

Men hvor meget en Moder end er for sine Børn, maa hun altid vogte sig for at lade sin Mand føle, at hun altid er paa deres Parti imod ham i smaa Uenigheder, som uund-

gaaeligt opstaar inden for Familielivet. Ellers vil Manden let komme til at føle Hustruen og Børnene som en kompakt Majoritet imod sig, og han fristes da let til at søge andet Steds hen med sit Krav om Hyggefølelse og Lykke.

At finde den rette Stilling imellem Mand og opvoksende eller voksne Børn er nu ikke helt let men en betydningsfuld Opgave for Husmoderen.

Der er Hjem, hvori Luften synes ren, lys og varm, saa man uvilkaarligt føler sig hjemme og veltilpas. I disse Hjem er Grundtonen afmærket fast og fint. Blandt de Midler, der bidrager til at gøre Hjemmet lyst og venligt, er der et, som har langt større Betydning, end Flertallet antager. Det er det venlige Ord. De oprigtigt mente, venlige og varme Ord, har langt større Magt til at skabe og vedligeholde Fred og Hygge i Hjemmet, end de mest aandrige, køligt afsvalde indbyrdes Redegørelser.

I disse lyse Hjem vokser Børnene op omgivne af Forældrenes Kærlighed. Forældrene er deres bedste Venner, og Venskabet varer saa længe som Livet. Børnene véd, at de hos Forældrene finder sympatisk Forstaaelse for Glæde og Sorg samt Vejledning og Raad, naar de har begaaet Fejltrin. Hvor voksne Mænd og Kvinder kommer til Forældrene med Barnesmilet i Øjet og paa Kinden, er det et Vidnesbyrd om, at Hjemmet har givet dem en god Opdragelse. Selv om Børnene ved egen eller andres Skyld føler sig trykkede af mange Forhold, føler de sig dog aldrig forladte, thi saa længe Forældrene lever, er det gamle Hjem en Frihavn, som de altid trygt kan ty til.

Men Haaret skifter fra graat til hvidt, og der kommer en Dag med mørke Skygger, da det gamle Hjem lukkes. Saa sørger Børnene, og de føler, at de gyldne Traade er bristede. Men det gamle Hjem har udøvet en varig Indflydelse, som overlever Forældrene. Der er fra et saadant Hjem udgaaet Solstraaler, som bærer Minderne om det til større Kredse.

I Unge, som drager ud fra eders Barndomshjem, giv Far og Mor en Tak for Barneaarene. En Tak for, hvad de saaede i Barnehjertet. En Tak for alle de lyse, gode og dyrebare Minder, som altid vil være et Værn mod Fristelserne.

Vor Tids Ungdom er fattig paa mange Maader. Den er fattig paa Penge, for hele Verden er fattig, en Periode i Krise. Ungdommen er fattig paa Fremtidsudsigter. Der er Hundreder til den Plads, der er ledig. Ungdommen er ogsaa fattig paa Idealer, paa høje, straalende Maal. Livets Haardhed har knust Idealerne; man tror ikke meget læn-

gere end man kan se. Vi kan godt sige, at det ikke er let at leve et rigt Ungdomsliv i en fattig Tid.

Der er dog meget godt at sige om vor Tids Unge. De er gennemgaaende dygtige, interesserede i deres Gerning og sidder inde med langt større Kundskab angaaende den daglig Gerning, end vi gjorde i vor Ungdom. Der er ogsaa mere Fart over Ungdommen nu end over os lidt ældre i vore unge Dage. Vi var beskedne og holdt os tilbage ved næsten alle Lejligheder, hvor der var ældre tilstede, og sagde aldrig vor Mening højlydt om Tingene men kun i al Stilhed.

Vor Tids Unge har derimod lært at danne sig sin egen Mening om Tingene og tør udtale den. De staar og handler langt mere selvstændig, end vi gjorde, og da de har oplevet langt mere, end vi i vor Ungdom gjorde, med Hensyn til Fremskridt og Fremdrift paa saavel Landbrugets som Tekniken og mange andre Omraader, saa har de allerede i de unge Aar en Færdighed, som vi slet ikke kan staa Maal med. Derfor er Ungdommen nu vidt forskellig fra den Ungdom, som levede i forrige Aarhundrede, men derfor kan den alligevel være en god, dygtig og interesseret Ungdom, der i Tiden som kommer vil gøre en udmærket Gerning til Gavn for vort Land og Folk, og som vil mindes Barndomshjem og Forældre med Tak og være tro mod det af Livsværdi, som Hjemmet og Højskolen har formaaet at give den.

De Unge vil senere hen i Livet lære at forstaa, at de lyse Hjem sjældent glimrer ved ydre Luksus; men dersom man kunde se gennem Murene, vilde man opdage de Familier, der i al Stilhed spreder Solskin til deres Omgivelser. Og hvis man gjorde en Opdagelsesrejse, vilde man finde, at det venlige, varme Ord og den indbyrdes Kærlighed er Solstraalernes Kilde.

Johan P. Hovmøller.

Glædelig Jul og godt Nytaar ønskes Venner og gamle Elever med Tak for mange gode Dage paa Mors.

Sudrun Tøersen,

Odder.

Arbejde og Fred.

Det var en herlig Efteraarsformiddag. Solen var just brudt igennem Morgentaagen og lyste nu udover det dejlige Landskab omkring Ringkøbing Fjord.

Jeg var paa Tur, og Turen gik fra Skjern vest paa. Ved Stauning Kirkegaard standsede jeg for at se, hvor Oldefader, som jeg for to Aar siden skrev om i Aarsskriftet, laa begravet.

En Gravplads med to primitivt udstyrede Sten begge af Form som et Hjerte, øverst i hver Halvdel indhugget et Kors, nederst i Spidsen indhugget et Anker og midt paa Stenen indhugget Navn samt Fødsels- og Dødsdato, var Stedet.

Oldefader tilhuggede selv i levende Live disse to Sten. Ved Siden af alt det andet, han syslede med, havde han ogsaa faaet Tid dertil.

Oldemoder døde først, og Stenen over hendes Grav havde Oldefader gjort helt færdig. Paa Stenen over Oldefaders Grav bemærkede jeg, at næstsidste Tal for Dødsaaaret var ændret. En Flis af Stenen var hugget ud, og et noget lysere Materiale var indsat i Stedet. Han havde ventet at dø i 1880erne og havde hugget de først tre Tal, 188, ind i Stenen. Men han døde først 1890. Det blev derfor nødvendigt senere at ændre det sidste Ottetal til et Nital. Formodentlig har han selv gjort ogsaa det, inden han døde, og de efterlevende har kun haft at føje det sidste Nul til.

I den Levnedsskildring, som Oldefader selv efterlod sig over sit eget Liv, sluttede han, efter at have fortalt om, hvordan Livet havde formet sig for ham, med disse Ord: Nu er det min sidste Sag at arbejde for min arme Sjæl og gøre min Flid lige saa godt derfor, som jeg har gjort for de mange verdslige Handlinger, jeg har foretaget. Nu er det mig om at gøre at vinde Guds Tillid og Naade for min sidste Levned og det evige Liv. —

Saa havde han da ventet paa og forberedt sig til Døden. Og det stemmer godt med hele hans Natur, at han havde gjort det ikke alene sjæleligt, men, saa vidt han

havde kunnet, ogsaa havde sørget for Ordningen af Forholdene paa det sidste Hvilested.

Fra Stauning Kirkegaard gik Turen atter vest paa med Engvejen ind over Engene ved Ringkøbing. Ved Velling Kirkegaard standsede jeg og gik ind for at lede efter Gravsteder af Slægt, jeg vidste, hvilede dér.

Nu var det midt paa Formiddagen og straalende Solskin. Mens jeg gik rundt og ledte, bemærkede jeg, at en ældre Mand gik gennem Døren i Kirkegaardsdiget ind paa Kirkegaarden.

Maaske blændede Solen den gamle Mands Øjne; maaske var Øjnenes Synskraft i Forvejen svag. Han saa i hvert Fald ikke mig, skønt jeg ikke gemte mig for ham, og skønt han gik ganske nær hen imod mig.

Han syntes at tale højt med sig selv. Men snart forstod jeg, at det var Vorherre, han talte med. Han var paa Vandring mod sin afdøde Hustrus Grav, og det, han saa mindeligt talte med Vorherre om, var, at han nu snart længtes efter at møde sin Hustru. Om der ikke maatte blive løst op for ham.

Saa fik han endelig Øje paa mig, og vi fik hilst paa hinanden. De, hvis Grave jeg søgte, havde han kendt, og han viste mig, hvor de hvilede, og fortalte mig om, hvordan de havde levet. —

Een af de første Forjættelser, som efter bibelsk Overlevering knytter sig til Menneskeslægtens Levnedsløb paa Jorden, lover os, at Slægten skal blive talrig og gøre sig Jorden underdanig.

I denne Forjættelse aabenbares et Karaktertræk, som efter Skaberens Villie er nedlagt i Mennesket. I Overensstemmelse dermed faar enhver Arbejder, som udfører et godt, nyskabende Arbejde, Lov til at føle en hellig Glædesfølelse ved Arbejdet, og i Pagt dermed faar Forældre, som lever under sunde, gode Forhold Lov til i dyb Lykkesfølelse at modtage det lille Barn, naar det fødes.

Der bor i Mennesket stærke Kræfter, som, naar de faar Lov frit at udfolde sig, fører til Fremgang for Slægten og til Udvidelse af Menneskets Herredømme over Naturen. Et Samfund gør forkert, ja, de styrende i dette Samfund synder, dersom Samfundslove og Samfundsforhold indrettes saaledes, at der dæmmes op derimod. Vi skal i vor Tid passe paa ikke at opretholde saadanne Tilstande saa længe, at Foretagsomhed og Virkelyst henvisner derved. Det giver syge Menneskeskæbner, og fastholdt for længe kan det betyde en Fare for Kultur, Samfund og Race.

Lediggang og Uvirksomhed fører til Fattigdom og Elendighed. Forjættelsens Opfyldelse om Fremgang for Slægten er sammenfaldende med det enkelte Menneskes Trang og Lykke. — —

Men Turen denne Formiddag havde givet mig to ensrettede Indtryk af, at det at arbejde og virke ikke er det hele.

Side om Side dermed gaar, maaske i det aabenlyse, maaske meget oftere i Løndom, et Suk om Fred og Forløsning, og det er vel saadan, at dette Suk bliver stærkest, naar Arbejdsdagen er forbi, naar Arbejdet er gjort, og naar Legemets Kræfter lidt efter lidt svinder hen.

Med Ønske om en glædelig Julefest og et godt, nyt Aar.

Hans Erik, Anna og Niels A. Olesen

*Manglende skelnen mellem
sande og usande værdier som
årsag til økonomisk nød.*

I.

Man skulde vel egentlig synes, det nemt måtte kunne opdages af enhver opmærksom iagttager, at »Menneskers forbrug jorden over ofte ikke står i noget rimeligt forhold til de værdier, de fremskaffer«, som frk. Karen Jeppe for nylig har sagt.

Det er den samme kendsgerning, bladet *Finanstidende* peger på, når det har kaldt den moderne storby »En forvokset organisme.« »Se til København, mens alle taler om krisens jammerdal, har København en blomstringstid som i sin fejreste ungdom. Ny bebyggelse dækker oplandet, varemagasiner vokser ud af deres gamle klæder, restauranter, natklubber, mælkerier, automatkaféer myldrer frem . . . Med de æventyrligt lave priser, som er indtruffet efter krigens inflation, har pengene en værdi, der tillader bybefolkningen et glubende forbrug. Derfor er der en styrtende velstand i alle storbyer, delvis købt på det øvrige lands bekostning . . . Hvad bruger bybefolkningen sine penge til? Til det byggeri, der delvis igang-

sættes som nødhjælpsarbejde, til varemagasinerne udsalg, til forlystelserne og gadebutikkernes småindkøb. Kun lidt deraf slipper udenfor med søndagstrafikken. Mer og mer foregår denne i egen vogn med mad i lommen. Selvfølgelig kommer levnedsmidlerne fra oplandet, men det sker omtrent ens i gode og dårlige tider. Der er blot den forskel, at under krisen købes de billigere end før, og hvis forbrugerne kun lidet mærker det, forbliver avancen dog gennem mellem mændene indenfor voldene. Storbyen svulmer i krisen. Dette er den indre værdi i storbyens velmagtsfølelse. Den er som en vegetation, der suger næring af jord, luft og væde og bliver sig selv nok. Den lever faktisk af, at folk barberer hinanden. Den er som en frodighed, svulstagtig fyldt med vitaminer; som en økonomisk borg, der forstår at udnytte sine velstandskilder til husbehov. Produktion og forbrug holder hinanden i ligevægt, og jo billigere priserne er, des tungere vejer forbruget til, men jo dyrere priserne er, des stærkere bryster produktionen sig.«

Man kunde tænke sig en familie bestående af 8 medlemmer, som i den allertravleste forårstid flyttede ind på en ny ejendom.

Ethvert forstandigt menneske ved, at der så er ganske bestemte ting, som må gøres nu, dersom familien er henvist til at leve af sit eget arbejde og skal kunne undgå en krise: husdyrene må passes, alle arbejdsredskaber gøres i orden, tilstoppede dræneledninger må renses, marken må bearbejdes og gødes, og sæden må lægges i jorden.

Men sæt nu, at de seks familiemedlemmer sagde til de to andre: »Tag i jer nu af dyrene, jorden og såningen, så skal vi nok se at få bilen i orden og lære naboer og omgivelser at kende! Og vi skal også nok få radioen installeret og sørge for, at vi ikke går glip af noget af alt det, den byder på døgnet rundt. Vi må endvidere følge biografteatrenes forestillinger i den nærmeste by og bringe alle de der til nødvendige ofre af tid og kraft — foruden de mere rent økonomiske ofre, der er nødvendige, for at vi i udseende og færden kan tåle sammenligning med det øvrige bilkørende restaurations- og biografteaterpublikum.«

Ingen vilde undre sig over, om en sådan familie blev kriseram. Hvordan skulde de to menneskers arbejde udbytte kunne slå til ikke blot til deres eget, men også til det forbrug, de andre seks har?

Er der nu nogen lighed mellem tingenes faktiske gang og tilstand i verden i øjeblikket og så denne tænkte families forhold?

II.

For at få dette spørgsmål besvaret vil det måske være

bedst og mest praktisk at vende opmærksomheden mod Amerika, der jo i alt fald indtil nu har været almindelig anerkendt som foregangslandet fremfor alle. Men de sagkyndigste folk, der kan opdrives, hævder, at i Amerika forvanskes værdierne ved reklame og handelsfif, så det økonomiske tyngdepunkt på utilbørlig måde bliver flyttet fra vareproduktionen til varesalget.

Som typisk eksempel nævnes, at en bestemt fabriksdirektør, der har ansvaret for, hvordan en vis vare frembringes, og for dens godhed, lønnes med 3500 dollars, medens den, der sørger for salget af samme vare, får en løn på 25000 dollars. Og han »fortjener« disse penge ved med alle midler at få det hamret ind i købernes bevidsthed, at netop denne bestemte vare, må de som ordentlige og forstandige folk købe og bruge. Kun $\frac{1}{4}$ af al den handel, der hver dag sker i Amerika, sker som følge af, at varen virkelig er en naturlig fornødenhed for den, som køber den, mens de $\frac{3}{4}$ af alle handeler går i orden på grund af salgsdirektørernes snuhed til at få køberne bildt ind ved reklamens hjælp, at netop denne vare kan de umuligt være foruden.

For at få dem dette indbildt må salgsdirektøren lønne og »udsende« en skare pæne folk, der egner sig til at være »forbilleder« for unge og gamle. De fremviser så deres brug af tyggegummien, den nye cigaret, skønhedsmidlet, hår- eller tøjmoden, medicinen, eller hvad det nu kan være, sålænge, indtil varen er berømt, efterspurgt og kan sælges.

Ja, en salgsdirektør kan også få tilsendt en skrivelse fra et aktieselskab i Chicago, som hedder »Berømte navne«, og i denne skrivelse hedder det: »De af vore kunder, der som reklame for et eller andet ønsker anbefalinger eller særlige fotografier af filmsskuespillere, berømte sportsmænd, medlemmer af overklassen — eller andre fremragende personer, kan vi tilbyde vor bistand. Den, som vil have eneret til at benytte en berømtheds navn og anbefaling som reklame for en bestemt vare, kan få denne eneret hos os mod at betale fra 150 til 2500 dollar — alt efter graden af den paagældendes ry.«

»Ligeså hos os«, må vi måske sige, hvis vi kigger noget på dansk avisreklame.

Hvis det er en humbugsmedicin, en salgsdirektør skal afsætte, da vil han få en sådan skrivelse fra et korrespondance-bureau: »Vi leverer op til dato førte lister med navne og korrekte postadresser på personer, der lider af en af de følgende sygdomme: tarmsygdomme, gigt, forstoppelse, kvindesygdomme, mangelfuld udvikling af busten, tæring,

drukkenskab, øjensygdomme, ansigtsfejl, fedtsyge, hudsygdomme, syfilis, epilepsi, hjertesygdomme, nyresygdomme. 1000 sådanne navne og adresser leverer vi for 5 dollars. For 1000 navne på folk med kræft, brok eller døvhed betales 20 dollars.«

Sådan er altså det maskineri, som en salgsdirektør betjener sig af for at få de tre fjerdedele af Amerikas daglige handel til at finde sted, og for dette »arbejde« får han sine 100,000 Kr. i løn!

Det er ikke en salgsdirektørs opgave at udfinde, hvad kunderne virkelig trænger til, og derefter på bedst mulig måde forsyne dem dermed, nej, han begynder med at beslutte, hvad han vil forsyne dem med, og derefter giver han dem ved en forløren reklames hjælp en sådan behandling, så de kommer til at tro, at de trænger dertil. Der sker således en værdi for falskning, som ikke blot går ud over den, der i første omgang bedrages, men dens følger breder sig også til alle naboer og nabolande og fører dem i fortræd.

Det vilde blive en lang række, hvis alle de indbildte fornødenheder, nutidens kulturmennesker efterhånden har fået, skulde nævnes. Og de fås jo ikke gratis.

III.

Men så kunde det være, man vilde sige, at vi samtidig har fået råd til at betale for disse indbildte fornødenheder ved den vældige forøgelse af vor formåenhed, som de senere tider viser os. Meget indgående undersøgelser af dette spørgsmål er foretaget i Amerika, som viser, at der navnlig i de sidste 30 år er sket så umådelige »fremskridt« i den nævnte retning ved udnyttelse af kul, brændselsolie og vandkraft, at Amerika nu har en arbejdsevne på 150 millioner hestekræfter til sin rådighed året rundt. Der skulde 2000 millioner hårdt arbejdende slaver til for at veje op derimod. Og det vil sige, at hvert menneske i Amerika — børn medregnet — har en arbejdskraft til sin rådighed ligeså stor som den 30 slaver vilde have.

I den græske kulturs eller til sidst overkulturs højeste blomstringstid regner man, at hver græker gennemsnitlig havde 5 slaver. Og nu kan man spørge, hvad grækerne brugte disse 5 slaver til, hvad de fik ud af dem?

Ja, der ved alle, at der f. eks. blev skabt skønhedsværdier i Grækenland for halvtredie tusinde år siden, som endnu den dag i dag er uovergåede.

Hvad bruger amerikanerne og alle vi andre vore 30

slaver til? Hvilke værdier, som vil bestå om 3000 år, får vi ud af dem?

Her kan blot gives nogle fingerpeg til besvarelse af disse spørgsmål og til sammenligning med det tænkte eksempel foran, familien, som ved forårstid overtog driften af en gård.

Af »Staternes« godt 100 mill. indbyggere er der knap halvdelen, 42 mill., som arbejder for løn. Knap hver fjerde mand af disse 42 mill. arbejder ved landbrug og fiskeri — de øvrige ved alt muligt andet lønarbejde: godt 1 mill. ved kulgrube og bjergværksarbejde, godt 14 mill. ved al slags håndværk og industri, godt 3 mill. ved handel, transport, post, telefon, telegraf osv., ved penge- og bankvæsen knap $\frac{1}{2}$ mill., ved lærervirksomhed og i kirken ca. 800,000, ved retsvæsen, sygehuse, som læger, ingeniører osv. er beskæftiget godt 1 mill. af de 42, men på frisørstuer, i hoteller og restaurationer og som alslags tyende til personlig betjening er beskæftiget ca 6 mill. af de 42.

I det tænkte eksempel foran var det 2 af 8, som kom til at udføre alt det direkte værdiskabende arbejde, hvorved brødet skaffes til alle, men i eksemplet fra virkelighedens verden er det altså ca. 1 af 10. »Krisen« skulde jo så være en ligeså sikker og naturlig følge af det ene som det andet sted.

IV.

I Amerika bliver der hvert år opskåret godt 100,000 millioner kvadratfod fjæl og planker, hvoraf de ca. 70,000 mill. må regnes at gå til spilde, oplyser en amerikansk statistik. Men hvad, al denne skovhugst og opskæring osv. af træet giver jo dog arbejde og fortjeneste til en mængde mennesker, vil nogen sige, og behøves der så andet forsvar for, hvad her sker? Pengene ruller jo i omløbet, og der er livlig virksomhed.

Men sæt, siger en amerikaner, at en milliardær besluttede at udgive 50 mill. dollars for at bygge en pyramide til gemmest ed for sine jordiske levninger engang. Så beriger han vel det amerikanske samfund ved at skaffe mange mennesker indtægter og arbejdsmuligheder? Ja, men det vilde han vel i så fald også gøre, dersom hans formue og renteindtægt var bleven så stor, at han kunde byde ni tiendedele af alle amerikanere arbejde ved at bygge 500 store pyramider! Ingen arbejdsløshed, penge nok i omløb. Bare derså blev brød nok til pyramidebyggerne og deres arbejdsgivere! — For ellers kom der vel sagtens »krise«.

I 131 år fra 1789 til 1920 har Staternes regering

ialt udgivet 66,000 millioner dollars, men deraf var de 53,000 millioner eller 78 % udgivet til krige og militærvesen. Havde der nu kunnet stå et par pyramider i stedet for, hvad forskel vilde det have gjort?

For året 1920 havde »Staterne« en udgift på grund af tidligere krige og til forberedelse af kommende krige på ca. 5300 mill. dollars, mens de samlede udgifter var knap 5700 mill. dollars.

Det vil sige, at de 93 % af alle nationens udgifter gik til krig (pyramidebygning) og 7 % til alle andre ting. Til opdragelse og undervisning blev der i alt brugt 1 % eller 57 mill. dollars. Den samlede årlige, private udgift for alle amerikanske borgere til opium og kokain som nydellesmidler anslår statistikken til 100 mill. dollars.

For 70 år siden var der i »Staterne« godt 6000 apoteker og medicinhandeler — nu er der over 50,000, og de største af dem har på deres hylder og i deres skuffer 60,000 forskellige helbredelsesmidler, hvoraf omtrent de 50,000 er humbug, mens man i 1871 kun kendte 825 humbugsmediciner.

Af humbugsmedicinen sælges der årlig i Staterne for 800 mill. dollars. Men disse penge kommer jo i om-løb — ligesom ved pyramidebygning! Bare det ikke var sådan, at 400,000 mennesker samtidigt tages bort fra ærligt arbejde og over i unyttig humbugsvirksomhed! Ti antallet af de virkelige helbredelsesmidler, hvoraf de mange tusinde kostelige varer er sammensat, er kun ialt 12, har en medicinsk professor oplyst.

Et kostbart »Elektrisk fluidum mod kræft« viste sig at bestå af vand og noget snavset kogesprit. Et foryngelsesmiddel med garanti kostede 75 kr. pr flaske og var lavet for ligeså mange øre. Sanatogen var et også i Danmark kendt, højværdifuldt næringsmiddel. Købte man sanatogen for 5 kr., så fik man for 5 øre tørret skummetmælksost + nogle værdiløse smagsstoffer. Men fabrikanterne i Amerika var snart mangemillionærer.

Det amerikanske skøgevesen kostede i 1919 Staterne ialt 628 mill. dollars — foruden 300,000 mennesker, som døde af kønssygdomme. Og så er der endda ikke taget hensyn hverken til pigehandelen eller til handelen med utugtige billeder.

I følge finansministeriet var de amerikanske borgeres samlede indtægt i 1919 lig med 66,000 mill. dollars.

Af denne indtægt brugtes lige ved en Trediedel eller ca. 20,000 mill. dollars således: Smykkesager og toilettesæber for 900 mill. dollars, automobiler med tilbehør 2000 mill. dol., parfumer og skønhedsmidler 750 mill. dol., luksus i hoteller og re-

starationer 750 mill. dol., overluxus med hensyn til mad og drikke 5000 mill. dol., slikkerier 100 mill. dol., flødeis 600 mill. dol., konditorkager 350 mill. dol., tyggegummi 50 mill. dol., cigaretter 800 mill. dol., cigarer 510 mill. dol., tobak og snus 800 mill. dol., forlystelser, forlystelsesafgifter, badeophold, væddeløb og l. 3800 mill. dol. o. s. v.

Af priser, som i foråret 1921 betales i New Yorks fineste gade kan nævnes følgende: 100 kr. for et par simple aftensko for damer, 300 kr. for et par almindelige sko til gadebrug, 125 kr. for en damestråhat, 200 kr. for en damehat til gadebrug og op til 800 kr. for en bedre damehat til ridebrug, moderne damedragt til gadebrug 1500—2000 kr., 1200 kr. for en badeklædning, en elegant aftendragt til folkelig pris op til 5000 kr., stor aftendragt over 20,000 kr., udsøgt russisk skindkåbe $\frac{1}{2}$ mill. kr., vifte af fjer 200 kr., strømper til aftenbrug 125 kr., fornemme silkestrømper 2000 kr., læbestift 100 til 500 kr., cigaretspid 500 til 1500 kr., moderne armbånd 4000 til 10,000 kr., perlehalsbånd 25,000 til 40,000 kroner.

Og spørger man, hvorfra pengene tages til betaling af sådanne priser for sådanne ting, så vil det svar, man får ogsaa i høj grad være et svar på spørgsmålet om »krisen«s årsag.

Men med i betragtning må også tages f. eks., at omrejsende fodboldsparkerselskaber — også nærmere ved end i Amerika — kan leve svært godt uden anden virksomhed end at sparke på bolden — — et tusinde dollars til hver for at sparke en times tid har ikke været sjældent. Og en første klasses nævekæmper tjener ved en verdensmesterskabskamp 1 million dollars. Han må for sin egen værdigheds skyld sige nej til et tilbud om at slås i nogle minutter for et så lumpent beløb som en kvart million dollars.

Da mesternævekæmperen Dempsey med sine således erhvervede millioner trak sig tilbage fra slagsbroderbestillingen til filmen, så væltede nye millioner af dollars ned i hans lomme. Men den kapital, som indestod i den amerikanske filmsindustri, beløb sig også allerede i 1921 til 500 mill. dollars, og det kostede årlig 200 mill. at få filmen lavet, medens den årlige omsætning med film løb op til 1440 mill. dollars. Der var da i »Staterne« 18,000 »biografer«, hvori der hvert døgn satte sig over 20 millioner mennesker til rette: en femtedel af alle amerikanere.

Over 40 filmsheltinder tjente mellem 1000 og 10,000 dollars pr. uge. »Når man gør sig det klart«, siger en amerikaner, »at så godt som alt, hvad filmen byder på, er noget, der passer for den intelligens og det udviklingstrin, som 12 års børn har, da må man undres over at se, i hvil-

ken grad filmen synes at være bleven en slags menneskelig fornødenhed — også uden for Amerika.»

Der trykkes så meget læsestof årligt i Amerika, at man måtte sætte alle amerikanere over 7 år til at læse mindst 60,000 ord daglig, hvis det hele skulde blive læst: en tyk bog. Men godt halvdelen deraf er annoncer og reklame.

At få aviserne trykt koster 600 mill. dollars om året, og trykningen af personlige reklamesager rettet til bestemte personer koster 300 mill. dol. Trykningen af alle slags tidsskrifter og landbrugsblade koster 250 mill. og af alle plakater, programmer o. dsl. 140 mill. dol. pr. år.

Den samlede udgift til alt dette trykkeri bliver næsten 1240 mill. dollars pr. år, og arbejdet dermed optager daglig over 600,000 mennesker, som gennemsnitlig får en løn på 2000 dollars pr. år.

Et slags »Berlingske Tidende« i New York er til stadhed sådan beskaffent, at de $\frac{3}{4}$ af dets indhold er reklame, og papiret til trykning af dette ene blad kræver årlig en træmasse som den, der gror på ca. 800 td. land skovareal. Til trykning af reklamesager bruges der hvert år i Amerika henimod halvanden million tons papir.

Den elektriske lysreklame for tyggegummi paa Times Square i New York bruger i et år elektrisk strøm for 108,000 dollars.

Men i New York var for få år siden kun en trediedel af alle børnene mellem 5 og 6 år legemligt sunde, 67 % af børnene fejlede noget, og hvert fjerde barn led af underernæring.

Ingen talte dengang i 1923 om krisetider over Amerika, tværtimod — de mest gyldne tider, men alene i New York boede 663,000 mennesker i »umenneskelige lejligheder.«

V. Planøkonomi.

I det tænkte eksempel foran i nærværende stykke trængtes der jo åbenbart til en anden huslov for de 8 mennesker, en med mere plani, hvis de skulde undgå nøden, »krisen«. En huslov kaldes også økonomi, og de 8 mennesker trængte altså til en planøkonomi, det vil sige til redeligt samarbejde med hinanden om det afgørende fornødne af materiel art.

En sådan planøkonomi, en forstandig og rimelig huslov, der kun skal gælde for 8 mennesker, er det ikke så vanskeligt hverken at tænke sig eller at gennemføre. Men jo større det antal mennesker er, hvis samarbejde en planøkonomi skal omfatte, des flere vanskeligheder bliver der

også at overvinde. Med det voksende område for en planøkonomi vokser også vanskelighederne både ved dens opbygning og gennemførelse, skønt hverken det enkelte land eller den ganske verden i det lange løb bedre kan undvære en sådan rimelig huslov end 8 mennesker kan.

Nu har tingenes gang jo, og navnlig i den senere tid, ført med sig, at det er bleven meget stærkt iøjnefaldende både indenfor det enkelte land og i hele det internationale samfund (reguleringer, kontingenteringer og forbud), at der mangler plan i husloven, »menneskers forbrug jorden over står ofte ikke i noget rimeligt forhold til de værdier, de fremskaffer« ved deres virksomhed. De fremdragne forhold i Amerika er stærkt talende eksempler derpå.

Dette har man så i Rusland, Italien, Tyskland, Amerika, England, Danmark og næsten alle steder søgt at bøde på — om end i meget forskellig udstrækning og på vidt forskellig måde — ved at underkaste sig en klases enevælde, en enkelt mands eller en håndfuld personers enevælde. Man har da fået en kommunistisk planøkonomi eller Mussolinis, Hitlers eller en anden diktators planøkonomi — eller noget til en vis grad lignende.

Men man tør ikke sige, at man nogen steder endnu har nået et blot nogenlunde tilfredsstillende eller holdbart resultat. Og man synes at være så langt som nogensinde fra den huslov, det dog tilsyvende og sidst gælder at nå, den »planøkonomi«, der omfatter alle jordens folk. Dette er Målet.

Der må ganske vist arbejdes på at nå dette mål med ydre midler, udefra indefter, hvad også en eller anden diktator kan være med til. Men det afgørende bliver et arbejde indefra udefter, hvor magt og alle ydre midler, alt diktatorvæsen, kommer til kort.

Ærlige, hæderlige mennesker, det vil ikke sige alle dem, der lader være at snyde og bedrage, men kun dem, der lader det være af indre grunde.

En bedrager vil ikke bedrage, uden når han tror at se sin fordel derved; men en hæderlig mand vil heller ikke bedrage, forurette nogen, selv om han måtte mene, det var fordelagtigt for ham selv.

Husker man dette, da er det vel klart, at ærlige, hæderlige mennesker ikke kan frembringes ved ydre midler, ved nogen art frygt, tvang, diktatur. Og da nu en virkelig planøkonomi eller et redeligt samarbejde mellem mennesker om det daglige brød naturligt vis aldrig vil kunne eksistere mellem en samling egoister, der pønser på

at snyde hinanden hver for sin egen »fordels« skyld, så er det klart, at frygtens og diktaturets vej til planøkonomi aldrig kan føre til målet.

Der bliver kun een vej at gå, en lang vej: opdragelses vej gennem frihed og ansvar til ærlige og forstandige mennesker, der evner at skelne mellem ægte og falske værdier, og som ikke vil øde deres »penge« på det, der ikke er brød, eller deres arbejde på det, der ikke tilfredsstillter, og derfor har lært at ville en h u s l o v, som passer for dem.

Agnus Sørensen.

Bladet og Skaftet.

Hvad er mest værdifuldt, Bladet af en Økse eller Skaftet? Læseren trækker maaske paa Smilebaandet: det er da ikke noget at spørge om — Bladet naturligvis. Men naar een saa gaar hen og brækker Bladet af Skaftet paa sin gode Kniv? Har saa Kniven ikke mistet mere end Halvdelen af sin Værdi? Hvad kan man egentlig gøre med Bladet af en Kniv eller af en Økse, naar Skaftet mangler? Der er ingen Nøjagtighed i Knivens Føring, ingen Svingkraft i Øksehugget. Naar man vil have et Maal for, hvad et Økseskaft er værd, skal man se paa de gamle Stenøkser og overveje, hvad Arbejde der ligger i det simple Skaftehul, som her er fremstaaet efter Dages og Ugers Boring. En Mand maa vel have elsket og værdsat sit Arbejdsredskab i de Tider. Der levede for et Par Hundrede Aar siden en Mand i Strasborg, som blev agtet og elsket i vide Kredse, Øjenlægen Henrik Stilling. Mange Danske kender ham ogsaa af den Levnedsskildring, han har givet af sig selv, og som Chr. Winther har oversat. Stilling havde paa mange Maader overordentlig trange Kaar og mistvivlede helt om, at han skulde naa det, han inderligt higede efter. I en saadan Stund sagde hans prægtige Farfar, der stod og skæftede en Økse: Vær uforknytt; naar jeg skæfter en Økse, er det, fordi jeg vil bruge den, og naar Vorherre giver et Menneske Evner, er det, fordi han vil bruge det Menneske Begrebet kan godt udstrækkes til, at vore

Evner er Bladet, men gennem Øvelsen faar vi Herredømme over Evnerne.

Det er sandt, den bedste Trøst ligger i den kloge gamle Mands Tanke, at vor Skaber har en Hensigt med hver Evne, han giver det skabte, og da først og fremmest hans bedst udrustede Skabninger, Jordens Menneskebørn. Ingen af os behøver vist nogensinde at bede Vorherre om flere Ever, end vi har faaet — han har givet os fuldt op, vilde vi blot helt udnytte dem. Men her var det vist godt for os at have Billedet af vor Stamfar, der sidder og borer Skaftehul i Stenøksen, hængende paa Væggen for os. For den Opgave ligger der for hvert Menneskebarn, der bliver født til Verden, selv at skæfte sin Økse, selv at gøre de Evner frugtbringende her i Verden, hvor han eller hun er sat. Det ligger godt i Haanden, siger man om et godt tilvirket Skaft. Saadan gaar det enhver samvittighedsfuld Arbejder i Huset, i Systuen, paa Marken, paa Værkstedet, hver Prøvelse gi'r Øvelse, naar man holder ud. Gennem Aarene skæfter enhver sin egen Økse, saa den ligger fast og let i ens egen Haand — saa let som Redskabet nu en Gang er gjort eller saa let da, som muligt; Kræfter skal der jo altid til. Og som det siges et Sted: Høstmanden høster dobbelt Løn! saaledes ogsaa her. Alt som Aarene gaar, oplever den, som arbejder tro og lydig i sit Kald, at der er groet en anden Sæd ogsaa af ens Arbejde. Den, der gennem Aarene trofast søger at bevare en frelst Samvittighed, vil efterhaanden opleve, at han eller hun tillige har vundet sine Medmenneskers Tillid. Hvor gaar vi ikke trygt til en erfaren, paalidelig Husmoder, og søger vi ikke tilidsfuldt, trygt Raad hos hende eller hos den samvittighedsfulde, prøvede Mand ved hans Arbejde.

Og nu kommer jeg til, hvad jeg egentlig vilde sige mine ærede unge Læsere: Naar vi efterhaanden gennem Livets Kamp har faaet noget højt og helligt kært som os selv, da vil hver Sejr i vor Samvittighed og Sejr i vor daglige Dont give vore Ord Vægt, naar vi taler om det, der blev os dyrebart, hvor enfoldigt Ordene end falder — da føler den, der hører os, at der staar et Menneske med Samvittighedens Myndighed bag Ordet, og dermed har han givet det sikreste Indlæg for den Sag, han elsker.

Eline Begtrup.

Tiderne, Krisen og vi andre.

Ved Indvielsen og Aabningen af en dansk Ungdomsskole, blev modtaget 3 Billeder fra en gammel Bondekone, som havde oplevet Grundlovens Givelse 1849.

Billederne ønskede hun ophængt i den nye Skole og bemærkede, at havde disse 3 Mænd ikke været, da havde Ungdomsskolen heller ikke været — og havde den været — da vilde den ikke kunne hyde Ungdommen, hvad den kunde i Dag.

Den gamle Kone havde Ret, thi Billederne var A. P. Bernstorff, Reventlow og Colbjørnsen.

At den 16-aarige Fr. d. 6te efter Statskuppet 14. April 1784 havde forstaaet at omgive sig med de 3 nævnte Mænd, beundrede Bondekonen, og tit havde hun fortalt om Reventlows Brev efter Stavnsbaandets Løsning 1788, hvor han skrev: »Guds Velsignelse Frihedsbudskabet er udkommen. Der ligger Udplyndringen af det danske Folk, Lænkerne, Aaget, de lange Piske, Træhesten, den spanske Kappe — borte er det. Hurra!«

At Billedet af Frihedsstøtten paa Vesterbro, Fr. d. 6te og Fr. d. 7de som Frihedens og Grundlovens Givere, havde Hæderspladsen i hendes Stue, behøver kun at nævnes.

Alt dette har vi andre næsten glemt; men for Bondekonen var det den største Begivenhed, hun kendte, hun forstod slet ikke, at alm. Mennesker kunde elske deres Medmennesker saa højt, at Adelsstanden, som man endog beskyldte for at være tyske, vilde skade sig selv ved at ophæve Stavnsbaand og Hovripligt. Hun sagde, det er ikke Fædrelandskærlighed, de er jo tyske og fremmede, men det er Guds Kærlighed til Mennesker, der lyser gennem disse faa for os alle. Fra sit Udspring følges deres Gærning af en Kraft som har velsignet deres Gærning fra Slægt til Slægt, derfor skal de hædres og mindes.

Billederne kom paa Plads.

At Friheden med Stavnsbaandets Løsning bragte saa svære Tider over den danske Bonde var der ingen, som saa eller tænkte.

Tiderne var i jævn Opgang, men 1807 kom Englænderne og tog vor Flaade, 1814 mistede vi vort Marked i Norge, og 1815 lukkedes England for os ved en Toldlov.

Staten var uden Midler, Renter og Skatter steg, og alt Ar-

bejde var efter Tiderne bleven dyrt, og Indtægterne svigtede, og i 1813 var Staten fallit.

Den gamle Courantbank, vor første Statsbank, var oprettet 1736, oprindeligt med Pligt til at indløse Sedlerne med Metalmonnt — men herfor blev den nu fritaget af Staten, og den skulde nu i Stedet laane Penge til den betrængte Stat. Sølv og Guld gled ud af Landet, og Seddelpressen lavede Sedler — der til sidst ikke fik væsentlig mere Værdi end Papiret, de tryktes paa. Penge var værdiløse Varer. Med rivende Hast steg det daglige Brød i Værdi. 1807 kostede 1 Td. Rug 20 Kr. i Seddelværdi, 1813 419 Kr. i Seddelværdi, og alt andet i Forhold hertil.

Den gl. Courantbank blev nu afløst af en Bank, der udstedte de saakaldte »Rigsbanksedler«, som nu indløste de gl. Sedler med en Tiendedel af deres Paalydende.

Samtidig blev al gammel Gæld omskrevet efter en bestemt Skala, saa Landbruget slap nogenlunde igennem Prisnedgangen — fordi alle Varer og Ejendommene med steg helt til meningsløse Priser.

Det samme skete jo her under Krigen 1914—1920, mægtige Kapitaler indvandt, alle Ejendomme og Produktionsmidler overvurderedes.

Ligeledes 100 Aar tidligere.

Mange udbetalte deres Ejendomme i 1812—1815 med 1 Par Heste eller en Ko, eller med faa Tønder Sæd, og andre fik Ejendommene med vældige Gældsbyrder, og da Tiderne faldt, blev Hjem i Tusindvis erklæret fallit, og nye Folk kom ind for smaa Penge — og endda for dyrt erhvervet. Rugens Pris er et godt anvendeligt Maal for Tiderne. Fra 1815—1820 faldt Prisen ned til 5 Kr. 33 Øre. De 2 tabte Markeder, Rigsbanken, der afløstes i 1818 af Nationalbanken og en stor Produktion af Korn over store Dele af Europa, som var bleven udsultet af Napoleonskrigene, var Skyld i denne mægtige Nedgang.

Det gik dengang som nu, at alle tabte Tilliden til Landbruget, og jo mere den enkelte havde ofret i de gode Tider paa at sætte sin Jord i Drift, indføre bedre Redskaber og indrette gode Bygninger, desto værre gik det, de tabte alt. Men de gammeldags Landmænd med Pengene i Strømpeskafferne klarede Skærene, de tabte maaske nok Pengene, men beholdt deres Ejendomme — akkurat som nu.

Men disse Landmænd og de sidste, der fik fat i Landbrug omkring 1828—30, fik Udbytte af den stærkt vaagnende Selvstændighedsfølelse, som var kommen til at besjæle baade den offentlige Ledelse og de enkelte Landmænd.

Tiderne var jævnt opadgaaende fra 1828 til 1870. Rugen steg i denne Periode op til 12,69 Øre Td., og samtidig begyndte Smør og Flæsk at stige fra 31 til 71 Øre pr. Pd. Smør. Fra 17—42 Øre pr. Pund Flæsk.

Det gamle Trerangsbrug afløstes af slesvig-holstensk Kobbeltbrug, indhegnede Marker, Korn og Græs, Svingploven afløste Træploven, Faareavl og senere Kvægavl og Svin blev taget i Brug, og Priserne var stadig jævnt opadgaaende for Varerne — men Livsfornødenhederne smaa. Folk var nøjsomme og arbejdssomme, men uoplyste og ikke meget interesserede ud over deres daglige Gerning.

Hvor der ikke er Interesser, Oplysning og Udvikling hos det enkelte Menneske, der bliver Livet tomt og øde.

Det passer som der staar i Sangen om Bonden:

Hans Sans var dummet, hans Kraft som død, hans Daad forlængst gaaet i Glem!
(Hostrup).

Mere end nogen anden var det dog Grundtvigs Kamp mod Rationalismen, der gennem Tale og Skrift, fra Prædikestol og Folkeforsamlinger vakte nyt Aandsliv og skabte de Førere, som gennem Kolds frie Skoletanker naaede ud til den danske Landbefolkning ved Friskoler og Højskoler. Allerede 1844 aabnedes Rødding Højskole i Sønderjylland, Grundtvigs Højskole 1856, og Begejstringen efter den heldige Krig i 1848 havde vakt alle. Oehlenschlägers Digtning, mange Højskolemænd og Lægprædikanter virkede saa stærkt, at Ordet om »Aanden fra 48« blev til; og mange pralende Sange og luftige Storhedsdrømme blev ogsaa til:

Vi Sejr og Bytte bringe hjem — Hurra! Hurra!
Som Oldtidskæmper brød vi frem,
Til vore Fjenders sikre Gem,
Og tog saa drøje Tag med dem,
At de fik nok deraf o. s. v.

Men 1864 slog Storskryderiet væk, vækkede til Omtanke og Ædruelighed hos det brede Lag.

Nederlaget blev rig Grødetid for aandeligt Liv i vort Folk. Der har næppe været en rigere Tid for Aandslivets Vækst, end just i de tunge Aar efter 1864.

Folk kørte og gik Milevis for at høre Mænd som Grundtvig, V. Birkedal, Joh. Klausen, Trier, J. Lund, Nørregaard o. s. v.

Friskole efter Friskole rejstes, den gamle Statsskole, der væsentlig virkede efter Loven fra 1814, udelukkede Forældre fra Indflydelse paa Skolen, og der var ikke Samvirke med Hjemmene.

Det hele var saa rigt og saa stærkt, at det helt optog Sindene; og dette hold sig helt op i 1880erne. Som Dreng mindes jeg, at naar de ældre havde været til Møde, da havde Ordet og Livet saa stærkt Tag i de enkelte, baade om aandelige og folkelige Ting, at de kunde ikke skilles; men i smaa Klynger fulgtes de ind i de forskellige Hjem og tit og ofte gik hele Dagen med Forhandling og Diskussion om, hvorledes dette eller hint skulde forstaas. Ja tit blev de saa optagne af deres forskellige

Opfattelser af den samme Ting, at de maatte have vedkommende Ordfører fat, og have hans Mening til at afgøre, hvem der havde Ret.

Vi ser ikke, hvad der virker i det skjulte; men nægtes kan det ikke, at i saa Henseende er det som vi nu lever i »Ringe Dage«. Det er vist sjælden, at dybere Spørgsmaal i ens Sjæleliv drøftes med andre — maaske nok mellem Mand og Hustru, sjældnere mellem Forældre og Børn, næsten aldrig i selv en snæver Vennekreds. Naar Folk kommer udenfor Kirkedøren, lukkes Døren — baade til Kirken og ens Indre. Der kan alm. kun slaas en Kaffepassiar om Vind og Vejr mellem ældre, hvor kan vi da undres over, at Ungdommen tænker paa Jazz, Radio og Biograf. — Vi gamle har ikke meget af Værdi at tale om — hvor skal de unge da finde noget? —

Om det er aandelig Fattigdom, Blufærdighed eller personlig Udvikling, der er bleven saa stor, at det enkelte Menneske kun drøfter dette med sig selv og Gud i Bøn — det ved jeg ikke — men jeg ved, det er ikke mærkelig, at de unge ikke finder særlige Rigdomme i Hjemmene og drages af det meget, der holdes udenfor Hjemmene.

Vi ældre har i vor Uformuenhed kun et at gøre, saa godt som muligt at »leve med« i, hvad Ungdommen vil samles om, og virke med til, at Tiden ikke bruges til det bare Pjat.

Kan Aandsevnerne ikke faas i Tale — og det er vist faa, der evner dette — da maa vi bruge, hvad godt der ligger for som en fattig Erstatning, fordi vi gennem over 50 Aar har afleveret de aandelige Værdier til Varetagelse i Kirke og Skole — og maaske er det ret. — Hvem kan svare?

Men vi kan hos de unge faa deres Sans for Sang, Musik, Gymnastik og fælles Samvær til at glædes ved, fremmet — om end det er lidt nok.

Der er altid noget meget smittende ved, naar Ungdom synger af Hjærtens Lyst, tumler sig i Gymnastik og Dans saa umiddelbar Livsglæde lyser ud af Øjne og Bevægelser — og hvorfor skulde vi ældre ikke tage Del? —

Om den naturlige Livsglæde er det ikke vanskeligt at være fælles — og Vejen aabnes for at forstaa de fælles vanskelige Livsvilkaar, hvorunder vi lever — og disse er ikke mindst vanskelige for de unge.

Med et halvt Øje kan vi ogsaa se, at naar dette kommer paa Tale, saa er Ungdommen mindst ligesaa vaagen som vi ældre — ja, mere vaagen end Ungdommen for 12—15 Aar siden.

Øg her gælder mere end nogensinde:

Hvad Du evner, kast af

I det nærmeste Krav.

Det skal bæres helt frem af en voksende Elv.

Elven, »Trangen« i de unge, har vist aldrig været stærkere

end netop nu — fordi de føler de vanskelige Livsvilkkaar i alle Hjem. Næsten ingen Hjem er fri — dog maaske Embedshjem, fordi det er bleven saa billigt at leve, og dog er ogsaa der — en tung Skygge. — Hvordan skal der faas Arbejde og Virke til den Slægt, der vokser op?

I 1818—1880 var det helt anderledes, da kan vi sige, næsten hele Verden laa aaben og vi sang i Begejstring og Glæde med Grundtvig:

Et jævnt og muntert, virksomt Liv paa Jord,

Som det, jeg vilde ej med Kongers bytte.

Jernbanerne kom, og Dampskibene gled til fremmede Lande, som laa aabne baade for Mennesker og Varer — der blev kun spurgt, om vi havde de Varer, der var Brug for, om vi kunde udføre det Arbejde, der krævedes for at skaffe den rigtige Kvalitet og Varer i tilstrækkelig Mængde. Ingen behøvede at være uvirksomme og unyttige. Men hvordan er det nu?

Ingen har Brug for unge Kræfter.

Ingen har Brug for vore Varer — uden Forbehold.

Ingen kan frit tage Arbejde, hvor de vil o. s. v.

Det ser næsten ud, som om al vor Viden, al vor Oplysning og al den Dygtighed, Slægterne fra 1850 til 1930 — som om dette er forgæves.

Alt skal sættes ned i Tempo, begrænses, ja meget skal tilintetgøres og spildes, og Lediggangen har altid været det ondes Hovedpude — men Nøden holder igen, der er ikke, som under Krigen Raad til at slaa sig løs.

Rigdomme, økonomisk set, er ikke forsvundne, men ophobet paa faa Hænder, og herfra udsuges og vanskeliggøres Tilværelsen for de ledige og mest fattige.

Har vi da slet intet at hyde?

Udadtil er der lukket overalt, begrænset — og det er næppe andet end dette, at vi vilde saa gerne se Lyspunkter, som bevirker, at vi hører nogle tale om Lysning. — Dette er gjort i ca. 10 Aar — men stadig bliver det mørkere —.

Troen paa vor Dygtighed, vore fortrinlige Varer, vore Overpriser, vort store Marked, alt dette maa vi se paa som Lygtemænd. Hvor er de solide og reelle Ting, som der er Rimelighed for, kan bringe en Lysning?

Efter 1864 havde vi travlt med, at hvad udad tabtes, skal indad vindes — og det passede — og var rigtigt. Hedeplantning, Engvanding, Andelsvæsen, Eksport og Oplysningsarbejde gik smukt Haand i Haand, og der var forbavsende Fremgang.

Men heldigvis, vi har endnu samme Udvej aaben paa en anden Maade. Hvad udad tabes, kan og skal indad vindes.

Der tales saa meget om at spænde Livremmen ind. Der er saa umaadelig meget, vi kan undvære, uden i mindste Maade at leve Livet fattigere — ja, selv i den fattigste Stue og uden nogen

Luksus, kan leves lykkeligt og glad, blot man er glad for de Mennesker vi lever sammen med og kan dele Tanker, Følelser og Interesser med dem.

Et smukt Udtryk for den samme Tanke gav en ung Hustru og Moder en Gang ved et Bryllup, hvor hun vilde tale for Veninden, der holdt Bryllup: Jeg har altid følt, bare jeg og Niels boede helt ene, et øde Sted, i et lille Hus, som var vort — om det saa aldrig var saa lille, saa vilde jeg være lykkelig, blot jeg har Niels. Hun havde spændt Livremmen helt ind, det var bleven et Styrkebælte, og dette vidste vi alle — hun var lykkelig — og hun ønskede Veninden samme Lykke — et lille Himmerig —.

Her kan tilføjes, det mest flotte og rige, ja hyggelige Hjem — hvis der raader Kiv og Uenighed, det bliver dog det modsatte af et Himmerig.

Tilpasningen er det næste Skridt ud af Krisen, men hvis man tror, at vore Politikere skal løse Tilpasningen for os, da tror jeg vi bliver meget skuffede. For de 3 Mænd fra Fr. d. 6tes Tid og for nogle faa store Politikere var Politik maaske en Art Religion; men for det store Flertal nu er det Magtspørgsmaal og Levebrød — især det første — derfor maa vi selv, hver enkelt arbejde os ud af Krisen — enkeltvis og i Flok — først da dages det og bærer ind i Dagen ny.

Den lange Oplysningstid og den forsonlige Udvikling skal bære sin Frugt — ikke ene i mere fælles Hjemliv; men mere Arbejde, hvor den enkeltes Evner og Udvikling kan bære rigere Frugt i økonomisk Henseende, saa vi kan give enhver sit og leve endda.

At Statsmændene samles og forsøger til fælles bedste at ordne Hjælp til fattige, arbejdsløse, Eksport, Produktion, Destruktion, Kødordning, Kornordning, Smørorordning — alle disse Ting — er kun godt — men hvor meget hjælper det egentlig den enkelte, saa han virkelig mærker det? —

Atter her maa vi inden Hjemmets Dør — men kan det hjælpe?

Læs f. Eks. om Planteavlens paa Mors i 1932. Der er en Mand, der høster 425 hkg Knolde pr. Ha Ld. Samme Sted — af en anden Kartoffel — 405 hkg pr. Ha, samme Sted — atter en anden — 401 hkg pr. ha. En anden Mand paa Mors høster 300 hkg pr. ha. En tredie har kun høstet 200 hkg pr. ha.

Det store Udbytte ca. 400 hkg var høstet efter ca. 40 Tons Staldgødning og 200 hkg Svovlsur Ammoniak. Det mellemsste 300 hkg var høstet efter 500 hkg Svovlsur Am. 300 hkg 18 pCt. Superfosfat, 200 hkg Kaligødning.

Det mindste Udbytte omtrent efter samme Gødningsmængde — men der blev dyrket en Stamme, der havde for lille Ydeevne. Nr. 2 gav for dyr Produktion. Nr. 1 mangler et Stof — og vilde sikkert have givet mere end 425 hkg om Stoffet var der.

Et andet Forsøg med Up-to-date-Kartofler viser følgende ved rigtig Behandling og Pleje:

Knolde, Tørstof, uspirede Knolde:		Knolde, Tørstof, spirede Knolde:	
Uden Behand.	280 hk 63,2 hk.	318 hk 65,8 hk	Tørstof pr. ha.
1 Gang sprøjtet	285 hk 66,5 hk	372 hk 82,0 hk	Tørstof pr. ha
2 Gange sprøjtet	370 hk 87,7 hk	455 hk 103,2 hk	Tørstof pr. ha

Under samme Forhold gav dette at lade Kartofflerne spire, førend de lægges, og sprøjte dem 2 Gange under Væksten 455 hkg Knolde 103,2 Tørstof. Uden Spiring uden Sprøjtning 280 hkg Knolde 63,2 Tørstof. Forskel 175 hkg Knolde 40,0 hkg Tørstof.

I vore Dage regnes der nærmest kun med Værdien af Tørstof, og hver hkg er = 1 Td. Sæd. Altsaa 40×12 Kr. 480 Kr. pr. ha = ca. 250 Kr. Td. — Har vi Raad til stadig at kræve nye Forsøg — uden at benytte Resultatet, og vente, at Regeringen skal gøre Landbruget rentabelt? Vi maa selv.

Dette er endda kun Forskellen mellem rigtigt udført Arbejde og halvgjort Arbejde. At de nuværende sløje Tider formaar at give 103,2 hk Tørstof a 12 Kr. = 1238 Kr. pr. ha eller ca. 600 Kr. Td. Land, endda maalt med de Kornpriser, vi regner er under Produktionspris, er vist mere end mange Landmænd holder af at høre. Men Forsøgene er jo Morsingboernes egne. En Foderenhed bliver saa billig, at Flæskeprisen har før været meget daarligere Betaler end i Dag, og hvad betyder Kartoffler og Flæsk ikke for den daglige Kost? —

Vi kan ikke fodre udelukkende med Kartoffler, og der kan kun sælges begrænsede Mængder. Ja, vel; men i rigtig udlagte Kløver- og Græsmarker viser Forsøgene ogsaa 1 Foderenhed faas til ca. $\frac{1}{2}$ Pris imod en Foderenhed i Korn og Roer. Saa bruger vi dette Græsningsareal bedst mulig; men det er dog unødigt Flothed at avle Frø af Roer og lade det gaa gennem et Frøfirma — for atter at købe Udsæd til næsten dobbelt Pris. Hvor er det meningsløst, at en Tønde Ærter skal betales med 34—36 Kr. — naar vi selv kan avle dem og daarlig sælge til mere end $\frac{1}{2}$ Pris. —

Nogle vil sige, vi har ikke de gode Stammer — saa køb lidt, og fremavl dette — saa er de gode Stammer inde, og de nye Stammer er ikke uden med flere Aars Mellemrum saa meget forbedret, at det betaler sig at betale hver Aars Udsæd med 50—100 pCts Overpris. Vi kan ikke avle Æggehvide nok — uden vor Produktion bliver for lille. Ja vel; men i Dag kan Æggehvide købes for 20 Øre pr kg i Blodmel, 25—30 Øre pr. kg i gode Kager — men nogle foretrækker at give Havre — heri koster Æggehvide pr. kg 100 Øre. Vi ved saa meget; men glemmer at anvende vor Viden, fordi vor Viden er ikke helt bleven Ejendom, saa vi forstaar at bruge det med samme Sikkerhed, som vi bruger vore Arme.

Vil Husmødre af dette slutte, at har Mændenes Oplysning virkelig saa store Mangler, da er det ikke sær, at det kniber med at faa Balance i Hjemmets Økonomi — Manden skaffer, hvad Hustruen bruger.

Hvis man kigger lidt paa Kontrabøgerne fra Købmand og Brugsforeninger, overraskes man af store Tal om Kaffe, Sukker, Svedsker, Rosiner, Ærter, Mel, Gryn o. s. v. Kontoerne forsvares med: man skal jo dog leve — ja, vi spiser Margarine og Fut-Mælk. — Vi glemmer helt, at næsten alle de nævnte Ting kunde undværes. Det er næsten en Skandale, at nu i Sommer bugnede alle Træer og Buske af Frugt — i den Grad — at den næsten var værdiløs — og saa er Bordene uden Frugt, uden Grønsager og 1 Pd. Æbler koster 30 Øre i Butikken.

Undskyldningen med det meget Sukker til Konserveringen af Frugt har ingen Steder hjemme. Den kan koges hermetisk, sødes med lidt Sakarin og indeholder i sig selv Masser af Sukker.

Hvad findes der ikke af Sukker i Rødbeder, endnu bedre i en god Sukkerroe; disse kan konserveres i Frugteddikke og Konserverglassenes Værdi kan spares ved i 1 Aar intet at købe af Sukker og Frugt, og bruge rigeligt af alt af egen Avl. Ja, det burde næsten forbydes, at Flæsk serveredes uden Frugt, tænk paa, hvor dejlig Gæs og Ænders Indhold af Frugt passer sammen med Kødet. Grød med Frugtkompot erstatter baade Smør og Sukker. Nogle vil indvende, der skal dog Pengeudlæg til for at sætte sliG Husførelse igennem. Nej — alt kan tørres ved langsom Varme. Vi tørrer Frø — men lader Frugten raadne, glemmende — vi har Sukker i store Mængder i vor Frugt.

Hvordan med Æggehvite-stofferne?

Husk paa de mange grønne Ærter, tidlige, sildige, høje, lave. Bønner i flere Slags og Linser, som kan erstatte Kød, ja, er de tyske Minearbejderes væsentlige Æggehvitekost — de spiser en Mængde baade Bønner og Ærter som Suppe og som Bøf, og taa-ler svært Arbejde. Vi har alm. Udgift til Læggeærter, der nærmest betales pr. Stk. og de faa Gange Grønærter er dyre, saa det forslaar. Vi bruger kun lidt. Resten spildes. Vel er Bælgsæd lidt vanskelig at henkoge; men saa brug den som Suppe, Grød og Bøf eller saltet let paa det rette Stadie — eller tørret..

Og endelig Eferaarhøsten af Rabarber, den umodne Frugt — sikke Vin, sikke Gelé, der kunde faas. Det er Synd og Skam for vor Økonomi, at Kaffen ikke for Alvor er dyr, som under Krigen. meget Sygelighed vilde forsvinde, om den var væk, og Frugt og Grønsager sat i Stedet, frisk, syltet, henkogt, tørret eller som Vin.

Om vi tager Hønsene til Hjælp, kan alle de Kontoer, der nævntes fra Kontrabogen stryges. Sigter vi 2—3 Gange finmalet Rug og Hvede, da fik vi ved Hjemmebagning 125—140 Pd. Brød for 10 Kr. I Stedet for betaler vi for samme Brød 20 Kr., om vi

selv bager, og endda vilde vi faa friske Klid til Hønsenes Morgenmad ekstra. Hvor er Dygtigheden og Økonomien?

Køber man 1 kg Konserves, Kød, Flæsk og Grønsager. — Hvad koster det? — 3—4 Gange Raaværdien. Det er vist paa Tide, at Slagterierne faar bygget Konservesfabrikker i udvidet Stil — men lad os begynde i Hjemmene.

Vor nuværende Eksport begyndte ganske smaat efter 1864 at vokse, de 2 Dritler Smør, som afdøde Prof. Segelche som ung Polytekniker tog med til England, tilpassede Englændernes Smag efter danske Varer, og alt andet skulde være som det danske — men det Marked blev grundlagt, hvorpaa Danmark har levet til nu. Vi gør vist klogt i at regne med, at det hele beroede paa en Smagssag men af en Vare, der var Brug for. Og vi kom først med den Vare.

Trods optimistisk Lyssyn og Snakken om vore gode Varer — hvad kan det hjælpe, naar vi maa nøjes med Snakken og den gode Tro, og erfare, at Dag for Dag — Uge for Uge, arbejdes der med fuld Kraft paa at gøre os overflødige og at tage vort Marked fra os.

I 50 Aar har vi oplært de fremmede i vor Kunst, og vigtige af Dygtigheden, vist dem alt i blind Tro paa, at vi var kloge, øvede og dygtige og de fremmede tungnemme og uoplyste.

Dette Facit er galt, vi gør klogt i at se Tingene, som de er, og desværre er den Dag næppe fjærn, at vi kontingenteres til næsten 0 er en Reserve indtil videre.

Lad os derfor lære, at trods Dygtighed, der skal Tid til at skabe nyt Marked.

Den store Konserveshandel ligger sikkert i Japan og Kina — der hidtil er forsynet fra Amerika. Vi maa til en Begyndelse lære at fremskaffe og forsyne os selv, men saaledes, at kun to m e Konservesdaaser gaar ind i Hjemmene — ingen bør fyldes fra Fabrik her. Den Dag er sikkert heller ikke fjærn, at de Lande, der nu slaar os ud fra vort Marked, de skal bruge gode Stammer af Sæd, Rodfrugter, Kløver og Græsfrø for at føde det store Husdyrhold, der vokser op hos vore Konkurrenter. Og Konservessagerne fra Amerika, Kina og Japan har i sig det gule olieagtige Fedtstof, som gør, at tysk Konserves foretrækkes fremfor amerikansk overalt.

Tyskland og hele Mellemeuropa har nok med at ernære sig selv — særlig efter Hitlersystemet — og vi kan faa Plads for vore Varer — men det h a s t e r, vi maa ogsaa her komme først -- og ansætte Smagen.

I Stedet for at staa med halvvaade Øjne og stirre mod Vest Revnen i Ledet mod Syd, Pladsen mellem Indførselstal og Priesen, maa vi vende Blikket indad i eget Hjem og Virke. Lad det politiske Tovtrækkeri komme, naar det kan, men det varer læn-

ge, førend dette Arbejde lyser op i de enkelte Hjem ude paa Landet.

En og anden vil mene, at det skrevne altfor ensidigt tænker ene paa Landbruget — og det er rigtig — men lad andre fremføre Hjælp mod Krisen set fra andre Erhverv.

Sagnet om Kong Skjold fortæller, at da det danske Folk var i Kongetrang, da kom Snækken med den lille Dreng — som reddede Vej ud af Nøden.

Det er mærkeligt, trods Krige, trods Nød og Kriser, det lille Land vi har, har aldrig været udslettet som selvstændigt Land. Tænk paa de 3 Billeder, og saaledes som den Gang, er der stadig Kræfter, Mænd, som har formaaet at se ret, samle og lede, saa Udviklingen trods alt er gaaet fremad.

Indtil i Dag har det været Friheden, Oplysningen og dermed Udviklingen, der har banet Vejen.

Vi fik lært at samles og løfte i Flok; men intet har faaet det brede Lag med som Friskolen, Højskolen og Andelsbevægelsen. Det har altid været i Nedgangstiderne — de svære Tider — at Fremdriften er bleven skabt. Det var vist Grundtvig, der for ca. 100 Aar siden spaaede Danmark og skrev:

Om 100 Aar er den danske Bonde
Langt mer oplyst om de bedste Ting,
End nu Professorerne er om det Onde
Og om alle Tyskernes Bukkespring.
Han kender sin Jord i den bedste Pragt,
Han kender den himmelske Mildheds Magt.

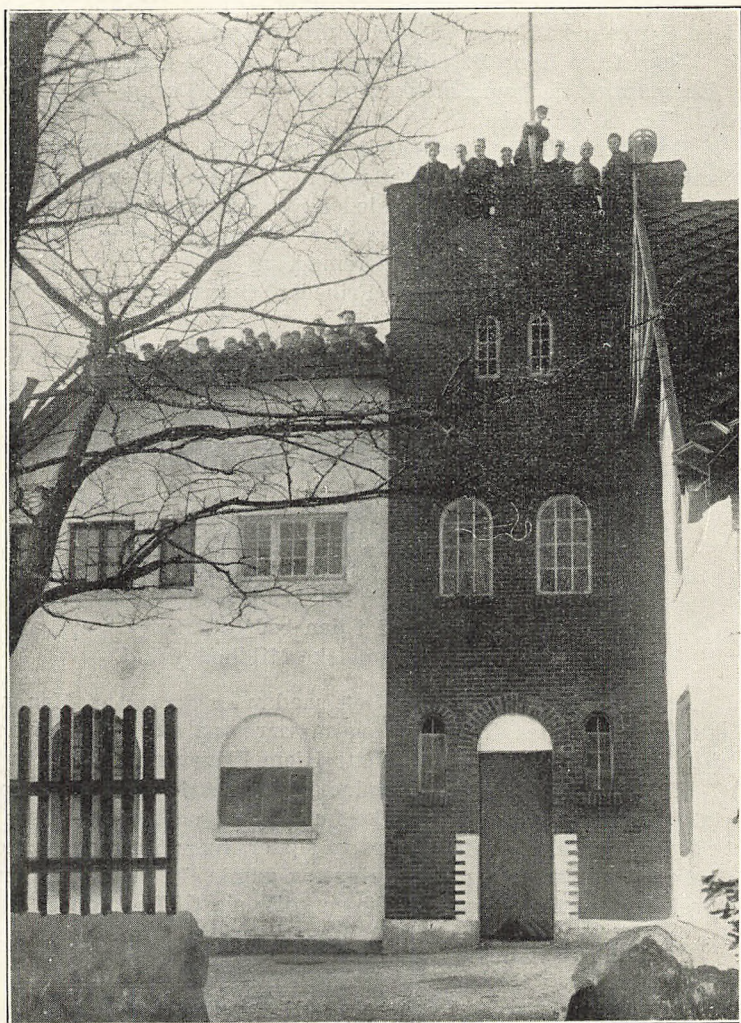
Grundtvig har faaet fuld Ret, saadan er det gaaet. Men nu skulde de enkeltes Oplysning ogsaa være saa stor, at de evner at se, hvor det brister i de enkelte Hjem Eksistens.

Evnes dette ikke, da er Ungdomsskolens Arbejde maaske nok rigtig endda — men det er ikke fuldført, og maa fortsættes ved Efterskole, Aftenskole og Møder, hvor Tingene drøftes til fælles Oplysning og Vejledning, og gamle Galtrupelever venter sikkert, at ogsaa her vil Skolen stille sig til Raadighed.

Glædelig Jul! — Et godt og lykkebringende Nytaar ønskes alle!

En ældre Morsingbo.

Fra Elevforeningen.

Sidste Lørdag og Søndag i Juni afholdtes Elevmøde paa Højskolen.

Forstander Sørensen og Højskolelærer Thomsen talte Søndag Eftermiddag. Efter Foredragene holdt Elevforeningen Generalforsamling.

Formanden aflagde Beretning om Elevforeningens Virksomhed i det forløbne Aar. I Understøttelse til trængende Elever til Vinterskolen er udbetalt 256 Kr. og til Sommerskolen 200 Kr.

Dansk Samfund har skænket Elevforeningen 100 Kr. For denne Gave bringer vi Bestyrelsen for Dansk Samfund vor bedste Tak.

Da Elevforeningen ikke i de sidste Aar har opført Dilettant, har den ikke saa mange Penge til sin Raadighed. Medlemstallet er godt 500. Medlemsbidraget er 2 Kr., som bedes indsendt senest 1. Februar.

Stensgaard oplæste det reviderede Regnskab, som blev godkendt.

Derefter foretoges Valg af Bestyrelse. Efter Tur afgik Gaardejer Hans Madsen, Tøving, Kontrolassistent Blidgaard, Frøslev, og Kristen Søndergaard, Galtrup. De blev alle genvalgt.

De, der har sendt os Artikler til Elevforeningens Aarskrift og Julehilsen, beder vi modtage vor bedste Tak. Der er jo ingen, der faar noget Vederlag for disse Artikler, saa vi er glade for den Venlighed, der derigennem Aar efter Aar vises Højskolen og Elevforeningen.

Der er sagt saa tit, at det er fattige Tider, vi lever i nu. Økonomisk set er det jo ogsaa sandt. Paa det aandelige Omraade behøver det ikke at være Tilfældet. — Bare vi vil tage mod al den Rigdom, der er os givet ovenfra.

Hermed Ønsket om en glædelig Jul og et godt Nytaar!.

Bjergby Friskole i Decbr. 1933.

Andr. Sørensen.

Elevforeningens Regnskab

for Aaret 1932—33.

Indtægter:

Indestaaende i Sparekassen	372.01
Udleje af Fortæppe og Kulisser	9.00
Gave fra Morslands danske Samfund	100.00
Medlemsbidrag	878.80
Indvundne Renter	19.19
	<hr/>
	1379.00

Udgifter:

Kassereren tilgode	11.37
En Krans til Himmelstrups Baare	11.20
400 Stk. Indbetalingskort med Paatryk	11.00
Annonce i Thisted Amts Tidende	11.56
Do. i Morsø Folkeblad	8.85
Aarsskriftet med Clicheer og 600 Konvolutter	479.15
Porto til Forsendelse af Aarsskriftet	46.10
P. Krog Damgaard	1.20
200 Opkrævningsblanketter	6.00
Understøttelse til Vinterskolen	256.00
Do. til Sommerskolen	200.00
Returnerede Opkrævninger	17.10
Papir, Porto og Telefon	7.20
Løn til Kassereren	50.00
Indestaaende i Sparekassen	251.20
Kassebeholdning	11.07
	<hr/>
	1379.00

Jens Stensgaard,

Kasserer.

Regnskabet har vi efterset og sammenholdt med Bilagene og fundet rigtigt.

Den 23. Juni 1933

Kristian Dalgaard.

Jens Sønderby.

Galtrup Højskoles Elevforenings Medlemsliste

for Aaret 1933—34.

Ved **Jens Stensgaard**, Galtrup pr. Erslev.

NB. Hvor intet andet er anført, er Postadressen: Nykøbing M.
E betyder pr. Erslev.

- Aggerholm, Karl A., Frøslev Mors.
— Maren, Bjergby Central E.
Andersen, Alfred G., Nr. Omme pr.
Grønbjerg.
— Aksel, Ø. Jølby E.
— A., Rebslager, Nykøbing M.
— Eduard, Ø. Jølby E.
— Harald, Ø. Jølby E.
— Jens Kr., Overlund, Viborg.
— Folmer, Gudum pr. Bur St.
— Mads Kr., Solbjerg.
— Laust K., Solbjerg.
— Rs. P., Grandalsgaard, Lemming
St.
— Ole, adr. M. Svenningsen Bjerg-
by E.
— Tage, Nykøbing M.
Arentsen, Fru Kristine M., Sperring
pr. Sjørring.
— Mikkel Kr., Flade Brugsforening,
Sdr. Draaby.
— s. Hustru.
— Mikkel, Bjergby pr. Solbjerg.
— Søren, Sindbjerg pr. Redsted.
Baarstrøm, Alfred, Erslev.
— Ejnar, Erslev.
— Eli, Erslev.
Bak, Jens Kr., Flade pr. Sdr. Draaby.
— Albert Kristian, Vils.
— Josef, Ø. Jølby E.
— Kresten, Bjerregaard, Vils.
— Peder, Slagter, Vils.
— Tage, Ø. Jølby E.
— Thorvald, Ø. Jølby E.
Bedholm, Charles, Vrensted St.,
Vendsyssel.
Bek, Martin L., Dragstrup E.
Bechmann, Sv. Aage, Boddum Hurup
Bjarup, Ferdinand, 121—4 Ave E.
Colgary Alta Canada.
— Karl, Ø. Assels.
— Holger, Ø. Assels.
Bjerregaard, Aksel, Erslev.
— Elisabeth, Erslev.
— Folmer, Erslev.
— Peder, Erslev.
— Karen, Ø. Jølby E.
— Kr. Riis, Gjelballe, Lunderskov.
Blaabjerg, Børge, Jernbanehotellet,
Thisted.
— Ejnar, Tøving E.
— Gudrun, Solbjerg.
— Harald, Solbjerg.
— Kristen, Solbjerg.
— Mads, Ø. Jølby E.
— Mads, Tøving E.
Bligaard, M. Kontrolassistent, Frøslev
Boe, Niels Hj., Villa »Solhjem«, Toft-
lund, Sønderjylland.
Bøjer, Thomas, Kjelstrup, Thisted.
Boll, Jakob, Tøving E.
— Signe, Bjergby E.
Bovbjerg, Laurits, Tøving E.
Bredsted, Aage, Sdr. Villavej 4, Vejle.
— Gunnar, Ø. Jølby E.
Bredahl, N., Dømmestrup pr. Fangel.
Bro, Anna, Outrup.
Bruun, Frede, Ørding pr. Ø. Assels.
— Poul E., Dausbjerg pr. Hørby St.
Vendsyssel.
Buk, J., Engholm, Flade, S. Draaby.
— Kirstine L., Bjergby E.

- Buk, Niels, Nyholm, Flade, S. Draaby
 Bukhave, Anna, Galtrup E.
 — Karen, Galtrup E.
 — Laust, Galtrup E.
 — Marie, Galtrup E.
 — Niels, Galtrup E.
 — Niels Peter, Tøving E.
 — Peder, Tøving E.
 Buhl, Mads, Thorup pr. Solbjerg.
 Bunk, Karen, Erslev.
 — Kristen, Erslev.
 Bystrup, Sidsel Marie, Rødkærgaard,
 Sjørring Onsild.
 Bønløkke, Fru Johanne, Finsensvej
 37 B II th., København F.
 Christensen, Anna, Uge Forsamlings-
 hus pr. Tinglev.
 — Alfred, Ø. Jølby E.
 — Anine, Ø. Jølby E.
 — Carl Ancher, Lønnerup, Østerild.
 — Carl, Lem St.
 — Helge Richardt, Lødderup.
 — Johannes, Skinnerup pr. Thisted.
 — Niels Chr., Skinnerup pr. Thi-
 sted.
 — Christian, V. Linderup pr. Brøn-
 derslev.
 — Techla, Nørgaard, Sjørring, Thy.
 Christiansen, Helga, St. Stensig, Un-
 dersted pr. Frederikshavn.
 — Johanne, Torkildstrup Skole,
 Eskildstrup St., Falster.
 Christoffersen, Alfred, Lønnerup,
 Østerild.
 Clausen, Jens, Ø. Jølby E.
 — P. M., Kauslunde St., Fyn.
 Dahl, Johannes Gr., Aars St.
 — Johanne, Solbjerg.
 Dalgaard, Jens, Elsø.
 — Kristen, Tødsø.
 — Kristian, Galtrup E.
 — Marie, Ø. Jølby E.
 — Peder, Ørding pr. Ø. Assels.
 Dam, Karl' Enke, Solbjerg.
 — Niels P.' Enke, Erslev.
 Damgaard, P. Krogh, Ø. Jølby E.
 — Thor, Højvang, Ringe.
 Dissing, Isak, Erslev.
 — Kresten, Sejerslev pr. Nykøbing.
 — Martin, Tøttrupgaard, Andrup.
 Drejer, Mads, Ljørslev.
 Dreyer, Hans, Terp pr. Øster-Lindet
 Sønderjylland.
 Egeberg, N. M., Tøving E.
 Eriksen, Johanne, Erslev.
 Filtenborg, Anna Elisabeth, S. Draa-
 by.
 — Villads, Erslev.
 Fjordside, Orla, Bonnet pr. Bonnet.
 Foldager, Peder, Nakskov.
 Frandsen, Bent Iversen, Bisgaardsv.,
 Holstebro.
 Fruergaard, Mette, Durup St.
 Frøkjær, Marie, Sennels, Thisted.
 Gadegaard, Eleonora, »Vesterlide«,
 Humlum St.
 — Johanne, samme Sted.
 Ginnerup, Peder, Redsted.
 Gregersen, Ejnar, Lødderup.
 Græsborg, Kresten, Fjallerslev.
 Gundorph, Marie, Plejehjemmet, Au-
 ning St.
 Haagaard, Nikolaj, Skyum, Hørdum.
 Hangaard, Jane, J. Hansen, Ondløse
 pr. Tølløse.
 Hansen, Ane, Tøving E.
 — Anna, Tøving E.
 — A. Vestergaard, Provst Schades
 Allé, Nykøbing.
 — Gjerløv, Konsulent, Ø. Jølby E.
 — Kristian Bjerregaard, Brostrup
 pr. Arden, Himmerland.
 — Kristian, Frøslev.
 — Niels, Frøslev.
 — Niels, Tøving E.
 — Niels, Politibetj., Villabyen 6 II.
 Ribe.
 Hauch, Chr. Seminarlærer, Jon-
 strup, Ballerup.
 Haugaard, Laurits, Lindum, Onsild.
 Henriksen, Jakob Graakjær, Vester-
 gade 3, Hammerum.
 Heide, Anna, Galtrup E.
 — Ejler, Galtrup E.
 Holst, Søren, Bager, Ø. Jølby E.
 Hjort, Aksel, Mallundgaard, Hinge
 St.
 Hjulgaard, Henry, Klyversgade 31,
 Silkeborg.
 Horsager, Anders Kr., Tæbring.
 — Else, Sillerslev pr. Ø. Assels.
 Houmøller, Jens, Erslev.
 — P. Kr. Erslev.
 Hyldig, Peder, Posteksped., Erslev.
 — P., Erslev.
 Højgaard, Kristen, V. Assels.
 — Mary, Laastrup, Skals.
 Iversen, Gudrun, Lærerinde, Odder.
 — Mariane, Tranum Klit, Brovst St.
 Jakobsen, J. P. Ejgild, »Tovbro« pr.
 Vittrup, Vends.
 — Ole, Ø. Jølby, E.
 — Raenhild, Ø. Jølby E.
 Jensen, Chr., Hovgaard, Ø. Lindet.
 — Emma, Thyrsting pr. Brædstrup.
 — Harald Vendelbo, Bjergby E.

- Jensen, Ida, Serritslev pr. Brøndersl.
 -- Ingeborg, Ø. Jølby E.
 -- Jens A. R., Overportør, Funder.
 -- Jens Chr., Finnerup, Doense.
 -- Jens Knudsen, Ø. Jølby E.
 -- Jens P., Tødsø.
 -- Jens Skriver, Kallerup pr. Tødbøl
 -- Johanne, Ø. Jølby E.
 -- Kristen Bjerg, Hunstrup St.
 -- Kristian, Mejeribest., Damsgaards
 Mølle, Outrup.
 -- s. Hustru.
 -- Kristiane, Skærlund, Brande.
 -- Klara, Skonnager Næsbjerg ved
 Varde.
 -- Lars, Skallerup pr. Solbjerg Mors
 -- Marie, Galtrup E.
 -- Martin, Skærlund, Brande.
 -- Ole Kr., Damgaard, Refs, Hurup.
 -- Otto Chr. Ove, Oudrup Nørsgaard,
 Vindblæs.
 -- Rasmus Lund, Roost pr. Brande-
 rup, Sønderjylland.
 -- Valdemar, Ø. Jølby E.
 -- Peder B., V. Jølby E.
 -- Peder, Erslev.
 -- Viktor, Jørsby pr. S. Draaby Mors
 Jepsen, Johanne, Erslev.
 -- Karl, Ørding pr. Ø. Assels.
 -- Peter, Brændstrup, Rødding.
 Jespersen, Jesper Henry, M. Jølby E.
 Johansen, Thea, Annerup pr. Støv-
 ring.
 Jørgensen, Anna K., Lundby Aulum.
 -- Emilie, Borup Brande.
 -- Folke Dal, Dalen, Ø. Jølby E.
 -- Jens P., Vødstrup.
 -- Laurits, Gullerup pr. Sundby.
 -- Marthine, Egholm, Aalborg.
 Kirk, Andr., Kathrinelund, Ø. Assels.
 -- Karen, Ø. Jølby E.
 -- Kristen M., Frøslev.
 Kirkegaard, Jenny, Erslev.
 -- Kristine, Erslev.
 Kjeldgaard, Søren, Hvidbjerg, Karby.
 Kjeldsen, Else, Thorsted, Dollerup
 Thisted.
 Kamp, Anne, Hvingel pr. He St.
 Kjeldbjerg Dagny, V. Burlund, pr.
 Bur St.
 -- Edith, Ø. Jølby E.
 -- Poul Jakobsen, Godthaab, Nr.
 Sned.
 Kjær, Ejner, Dybe, Silstrup, Thisted.
 -- Fru Dagny, Hømborg Flemming.
 -- Johan Fr., Amtoft pr. Vesløs.
 Klausen, Bodil, Bjergby E.
 Knudsen, A. Houmøller, Ø. Jølby E.
- Knudsen, Dagmar, Ø. Jølby E.
 -- Elimar, Dragstrup E.
 -- Evald, Ø. Jølby E.
 -- Helga, Lærerinde, Sdr. Draaby.
 -- Ingrid, Frøslev.
 -- Ingrid, Primdahl, Sundby.
 -- Jens Bech, Dragstrup E.
 -- Johannes Smed, Vejerslev, Vils.
 -- Laurits, Ø. Jølby E.
 -- s. Hustru.
 -- Margrethe, Ø. Jølby E.
 -- Thorvald, Ø. Jølby E.
 Kibsgaard, J., Gullerup pr. Sundby.
 -- Johanne, Gullerup pr. Sundby.
 Korsgaard, Karl, M. Jølby E.
 -- Kristian, Korsgaard, Erslev.
 Kortbæk, Jens, Bjørndrup.
 -- Johanne Marie, Jølbynygaard, E.
 -- Maren, Jølbynygaard E.
 -- Markus, Tødsø.
 -- Laurits, V. Jølby E.
 -- Kristen Ø., Jølbynygaard E.
 -- Laurits, Solbjerg.
 Korup, Asta, Lille Rosenvang,
 Blenstrup v. Sejlstrup.
 Kristensen, Anthon, Dragstrup E.
 -- Aage, Sindbjerg pr. Redsted.
 -- Anna, Ø. Jølby E.
 -- Arne, Ø. Jølby E.
 -- Ella, Sindbjerg pr. Redsted.
 -- Helge, Ø. Jølby E.
 -- Johannes, Ø. Jølby E.
 -- Laurits, Sindbjerg pr. Redsted.
 -- Lars Thorhauge, Hundborg pr.
 Sjørring.
 -- Niels Rask, Thorsted, Thisted.
 -- St. Brandhøj, Thorsted Thisted.
 -- Søren, Bollehede Tranget St.
 -- Vita, Lærerinde, Bredahl Skole,
 Vejle.
 -- Maren, Silstrup Mølle, Thisted.
 Kristiansen, Anna, V. Jølby E.
 -- Elvine, Ørndrup Mark, Karby.
 -- Kathrine Madsen, Ø. Jølby E.
 -- Marie, Krabbesholm Sanatorium
 Skive.
 Krog, Anna, Solbjerg.
 -- Ejnar, Karby.
 -- Frederik E., Erslev.
 -- Karen, Doverodde, Hurup.
 -- Karen, Nandrup, Sdr. Draaby.
 -- Marie, Ø. Jølby E.
 -- Morten, Ø. Jølby E.
 -- Peder, Ø. Jølby E.
 -- Peter Sandal, Nandrup, S. Draaby.
 -- Morten, Nandrup, S. Draaby.
 -- Svend, Skallerup pr. Solbjerg.
 -- Søren, Ø. Jølby E.

- Krog, N. E., »Nandrup«, S. Draaby.
 — s. Hustru.
 — Peder Kr., Erslev.
 — s. Hustru.
 — Rasmus Hansen, Erslev.
 — Thorvald, Ø. Jølby E.
 — Valdemar, Erslev.
 — Poulina, Sillerslev pr. Ø. Assels.
 Krøigaard, Sv., Pastor, Ø. Jølby E.
 Krogsgaard, Andreas, Frøstrup Mark,
 Frøstrup.
 — Lærer, Frøslev.
 — Peder, Frøslev.
 Kusk, Johannes J., Rolstrup Mark,
 Nykøbing.
 — Niels Kr., Lødderup.
 — Peder Kr., Erslev.
 — Peder, Hustru, Rolstrup.
 Køster, F., Pastor, Paaby, Kolding.
 Larsen, Elise, 750 Mission Canyon,
 Road, Santa Barbara, Californien.
 — Jens, Glomstrup Mk. pr. Redsted.
 — Kristian, Bager, Koldby, Hørdum.
 — s. Hustru.
 — Lars, Tømrer, Sjørring St.
 — Otto, Frøslev.
 — Søren Poulsen, Bjergby E.
 Lausen, Aage, Gartnerens Lægsfor-
 ening, Odense.
 — Kristen, Frøselevvang pr. Frøslev.
 — s. Hustru.
 Lauridsen, Elna, Svolling, Husby
 pr. Ulfborg.
 Laursen, Magda, Smingegaard,
 Smingegaard St.
 Lindholt, Marinus A., Ny Sølgaard
 pr. Sulsted.
 Lundorff, Niels, Rensø Sommersted,
 Sønderjylland.
 — Poul N., Solbjerg.
 Lundshy, Klømmen, Fredsø, Vils.
 Lykke, Marie, Hindborg, Hem.
 Lyndrup, Jens Bak, Elsø.
 Lynggaard, Ch., Ø. Jølby Mejeri E.
 — Jens, Klitgaard, Faartoft, Sundby.
 — Kr., Ø. Jølby E.
 — Lars, Faartoft, Sundby.
 Madsen, Carl N., Sundby Brugsf. Mors
 — Frode, Nørvang pr. Tistrup.
 — Hans, Tøving E.
 — Holger, Bjergby E.
 — Peder, Fabjerg pr. Lemvig.
 — Kristiane Majgaard, Erslev.
 Majgaard, Andreas, Erslev.
 — Martin, Erslev.
 Mark, Hans, Solbjerg.
 Markussen, Klara, Lødderup.
 — Niels Peter, Møllerup, Fjallerslev
 Mikkelsen, E., Gammelgaard, Solbj.
 — Evald, Kløv pr. Hunstrup.
 Mortensen, Fr., Nørrebro 1a, Nykb.
 — Jens Kr., Vils.
 — Karl Emil, Skærup Mark,
 Børkop, Vejle.
 — Knud Haubjerg, Grønbjerg St.
 — Mads K., Thorup pr. Solbjerg.
 — Povl, R. F. D. Grafton Ohio USA.
 — Verner, Grønbjerg St.
 Mølby, Aksel, Tornemark, Sandved.
 Møldrup, Dagmar Riis, Sejerslev.
 Nederby, Ejnar, Ø. Jølby E.
 — Karen, Snedsted.
 — Kristian, Snedsted.
 Nedergaard, Esther, Møllegade 17
 Silkeborg.
 Nielsen, Anker, Hug Biskole pr.
 Ulfborg.
 — Charles, Ø. Jølby E.
 — Holger, 7505 Prairie Av. Chicago,
 Ill. USA.
 — Ellen, Rakkeby pr. Hæstrup St.,
 Vendsyssel.
 — Inga Nør, Lødderup.
 — Jens Aage Nør, Lødderup.
 — Kr., Møllebygger, Ø. Jølby E.
 — Kristen Tølbøl, Vust.
 — Mathilde, Kirstinedal, Skovby.
 — Niels Chr. Madsen, Tødsø.
 — s. Hustru.
 — Niels Kr., Malle, Thisted.
 — Nikolaj, Lindholm, Mejrup,
 Holstebro.
 — Otto Mølgaard, Gærum pr.
 Frederikshavn.
 — Peder Kr., Lødderup.
 — Th., Bogbinder, Ryslinge.
 — Svend, Tømrer, Vejby pr. Vraa,
 Vendsyssel.
 Nør, Marie, Vestergade 10, Nykøbing.
 — Johanne V., Lille Sø, Sejerslev.
 — P. Frøkjær, Tøving E.
 — Valdemar Frøkjær, Tøving E.
 Nørgaard, A., Hvidbjerg Brugsfor-
 ening pr. Købby.
 — Andrea, Lundevangsvej 2, Heller.
 — Hans P., Vodstrup.
 — Hjalmar Møller, Hjallesveji
 115 I. S., Odense.
 — Peder, Ø. Jølby E.
 — Poul, Frøslev.
 Nørbjerg, Ellen, Galtrup E.
 — Erling Poulsen, Galtrup E.
 Nygaard, Aase, Mission Hill, Sc.
 Dak. USA.
 Nystrup, Jens, Silstrup, Thisted.
 Olsen, Aage, Ø. Jølby E.

- Olsen, Anna, Ø. Jølby E.
 — Ejnar, Ø. Jølby E.
 — Harald, Ø. Jølby E.
 — Frederikke, Tødsø.
 — N. A., Konsulent, Bøgeallé,
 Hasseris, Aalborg.
 — Ole P., Murer, Ø. Jølby E.
 — s. Hustru.
 — Ragnhild, Ø. Jølby E.
 — Vilhelm, Ljørslev, Vils.
- Ottesen, Otto, Northorup Kær,
 Fjerritslev.
- Overgaard, Alfred, Østerild, Thy.
 — Ejnar, Østerild, Thy.
 — Kr. D., Dalgaard, Faartoft pr.
 Sundby.
 — Kr., Dalgaard, Faart., pr. Sundby
 — Lars Kr., Østerild, Thy.
 — Magnus, Østerild, Thy.
 — Mads Kr., Faartoft pr. Sundby.
 — Niels, Thorup pr. Solbjerg.
 — Tage, Dalgaard, Faartoft, Sundby
 — Thomas, Malle, Thisted.
 — Verner, Løkkevej 2, Lindholm,
 Nørresundby.
- Pedersen Aksel, Erslev.
 — Anders, Tøttrupgaard, Andrup.
 — Agnes, Fjallerslev pr. Outrup.
 — Ejnar, Tøving E.
 — Grethe, adr. A. Hyllegaard,
 Anderup Søhus, Fyn.
 — Helge A., Førstelærer, Opperby
 Skole pr. Bredahl.
 — Ingvard, Kontrolassistent, Hund-
 borg pr. Sjørring.
 — Jens Kristian, Frøslev.
 — Kr. Mehl, Brogaard, Ljørslev.
 — Niels Chr., Solbjerg.
 — Signe, Voldgade 9, Vraa St.
 — Thora, Fristrup pr. Løkken St.
 — Thomas, Tøving E.
- Petersen, Harry Bech, Afholdshotel-
 let, Sparkjær St.
 — Vagn L., Mejerist, s. St.
- Poulsen, Kr. L., Ø. Jølby E.
 — Marie, Ø. Jølby E.
 — Poul, Galtrup E.
 — Fru Kathrine, Pisselhøj, Aars.
 — Søren, Nees pr. Karby.
- Purup, Mads Hyldig, Tødsø.
- Rask, Emil Poulsen, Sjørring St. Thy.
- Rasmussen, Agnes, Lærerinde, Hol-
 me, Viby.
 — Eva K. S., Algade 2, Nykøbing.
 — Edith, Bjerlev pr. Jelling.
 — Karen, Trolldhede St.
 — N. C., Ø. Assels.
- Ransborg, J. P., Egebjerg pr. Vinde-
 rup.
- Riis, Dorthæa, Birkegaard, V. Hun-
 derup.
 — Frederik, Vejerslev, Vils.
 — Hans Nielsen, Lødderup.
 — Joh., Gartner, Nykøbing.
 — Martin B., Lødderup.
 — Peder B., Lødderup.
- Ringgaard, Fru Margrethe H., Torp
 pr. Karby.
 — Laurits, Gullerup pr. Sundby.
- Sandal, Asta, Thorup pr. Solbjerg.
 — Maren, Bjergby E.
 — Niels, Bjergby E.
 — Peder A., Optagelseshjemmet,
 Aas pr. V. Vildsund.
- Sandersen, Christian, Ørding pr.
 Ø. Assels.
- Schmidt, August F., Haugaardsvej 1,
 Brabrand.
 — Emil G., Sdr. Laurup pr. Gørding.
- Skov, Marie Krogh, Hyllebjergr pr.
 Aars.
- Skovholm, Alfred Borgvardt, Tøm-
 rer, Egtved pr. Kolding.
- Sodborg, Alfred, Mejerist, Trevad
 Mejeri, Skive.
- Stagstrup, Kirstine, Solbjerg.
 — Kirsten, Solbjerg.
- Stensgaard, Else, Galtrup E.
 — Jens, Galtrup E.
 — s. Hustru.
- Strømgaard, Kristen S., Hunstrup.
 — Støvlbæk, Peter Nikolaj, Hvid-
 bjerg pr. Redsted.
- Støvring, Poul, Solbjerg.
- Svenningsen, Aksel, Uge pr. Tinglev.
 — Anna, Bjergby E.
 — Jens P., Erslev.
 — Hans Christian, Erslev.
 — Marie, Erslev.
 — Jens Oksbjerg, Bjergby E.
 — Martin, Bjergby E.
 — Niels E., Erslev.
- Sø, Søren, Nr. Draaby.
- Søgaard, Kirstine, Grand View Col-
 lege Des Moines Jowa, USA. ,
- Sønderby, Jens, Ø. Jølby E.
- Søndergaard, Aage, Ø. Jølby E.
 — Fru Agnes, Ø. Jølby E.
 — Alfred, Ø. Jølby E.
 — Andreas, Filtenborg, M. Jølby E.
 — Anthon, Galtrup E.
 — Finne, Nørrebro 21, Nykøbing.
 — Frederik, M. Jølby E.
 — Holger, M. Jølby E.
 — Jens, Erslev.

- Søndergaard, Jens Solbjerg.
 -- Johannes, Jernbaneallé 5 C II. th. Vanløse.
 -- Jørgen, Fasangaarden, Frederiksberg Have.
 -- Inger, Liskjærgaard, Sejerslev.
 -- Karl, Galtrup E.
 -- Maren, Filtenborg, M. Jølby E.
 -- Mary, Aunslev pr. Hjulby, Fyn.
 -- Karen, Ø. Jølby E.
 -- Kristian, Ø. Jølby E.
 -- Kristian, Galtrup E.
 -- Kristian Jensen, Galtrup Præstegaard E.
 -- Maren, Nørrebro 21, Nykøbing.
 -- Petra, s. St.
 -- P. Dahl, Agerø pr. Karby.
 -- Uffe, Sejerslev.
- Sørensen, A., Lærer, Bjergby E.
 -- s. Hustru.
 -- Anna, Gullerup pr. Sundby.
 -- Gudrun, Vesterlund, Hurup St.
 -- Martin, Tømrer, Skioldborg pr. Vildsund.
 -- O. Th., V. Hvidbjerg pr. Karby.
 -- Poul, Gullerup pr. Sundby.
 -- Sidsel, s. St.
 -- Søren, Tømrer, Tødsø.
- Thorhauge, Elise, Manstrup, Aggersund.
 Thomsen, H., Manufakturh., Thisted.
 -- Marinus, Stouby, Jebjerg.
 -- Th., Lærer, Ø. Jølby E.
- Thorsen, Gerda, Elsø.
 -- Gudrun, Thorup pr. Solbjerg.
 -- Gunnar, Elsø.
- Thorsen, Ingrid, Ø. Jølby E.
 -- Nanna, Ø. Jølby E.
 -- Svend, Ø. Jølby E.
- Toft, Kristine, Erslev Mølle.
 -- Laura, Sindbjerg pr. Redsted.
 Vad, Thorvald, Ø. Jølby E.
 Vangsgaard, Jens, Sundby.
 -- Søren, Bjergby E.
- Vanting, Inger, Vesterbæk, Spjald.
 -- Karen, Vesterbæk, Spjald.
- Vestergaard, Alb., Thorsted, Thisted.
 -- Andreas, Alsted.
 -- Ejnar, Ø. Jølby E.
 -- Kristian, Tødsø Brugsforening.
 -- Herdis, Langthjem, Jerslev pr. Brønderslev.
 -- Kristian, Ø. Jølby E.
 -- Maren, Ø. Jølby E.
 -- Margrethe, Sygehuset, Svendborg.
 -- Niels, Ballegaard, Tødsø.
 -- Sara, Alsted.
 -- Sidsel, Brejninge, Børkop.
 -- Søren, Ø. Jølby E.
- Vestervig, Andreas, Nr. Draaby pr. Sejerslev.
- Væver, Jens, Frøslev.
 Vøls, Dora, Broderiforretningen, Askov, Vejen.
- Winther, Fru Lise, Vesløgsgaard pr. Vesløs.
- Yde, Aksel, Gjersbøl pr. Snedsted.
 Østergaard, Jens, Jølbygaard E.
 -- Kirstine, Lærerinde, Egersund Skole, Sønderjylland.
 -- Kristian, Alsted.
 -- Thomas, Silstrup pr. Thisted.

Adresseforandringer bedes meddelt Jens Stensgaard, Galtrup pr. Erslev.

